UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs A Saxo Ferrato In primam Codicis Partem

Bartolus

Lugduni, 1567

Dignitatibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96119

Visual Library

ADDITIO.

3 ALEX. ¶ † Tamen not. quod nunquam citatio facta domi reddit citatum contumacem abſque literis, vt not. Bal. ⁊ Ange. in l. ij. de annu. excep. ⁊ vide de hac materia quãdo credatur nũcio,
* * per Bartol. in l. j. §. cura carnis. ff. de offic. pꝛefec. vrb. ⁊ ibi dixi. Alex. Ro. in l. ſciendum. de verbo. oblig. ⁊ do. Joan. de Platea. in l. pꝛohibitũ. ꝯ. de iure fiſ. ⁊ per do. Ant. in c. quod ſuper his. de fide inſtru. vbi dicit quod pſone digne note, ⁊ fide digne credit ſine literis. facit c. nobiliſſimus. lxxij. diſt. ⁊ no. Angel. in conſil. cix.
* * ¶ Nuncio. Et tamen ad ſaturitatem, vide plene per Felin. in c. inquiſitionis. §. fin. verſi. item queritur. de accu. ⁊ in cap. j. in verſi. quarta cõcluſio. circa med. verſ. de iudi. ⁊ quod ibi dixi in apoſtil. ⁊ in c. quoniam. de pꝛoba. in pꝛincip. gloſſ. in verb. citationes, ⁊ quod ibi dixi etiam in apoſtillis. ADDE iſtum conſilio ſuo lxxxvj. incip. non creditur nuncio, ⁊ quod ibi poſui in addit. Bald. in l. pꝛoperandum. §. ſed ⁊ ſi quidem. nume. xiij. vbi poſui poſt eum in verſi. executoꝛis. ꝯ. de iudi. dixi poſt Rebuf. in l. pꝛohibitum. in pꝛincip. ꝯ. de iur. fiſ. lib. x. poſt collecta. in c. cum dilecti. nume. xv. verſicu. nunquid creditur nuncio citanti. in apo. in eo. verſicu. extra de do. poſt Lanfran. c. quoniam contra falſam. §. citationes. nume. xvj. verſicu. in gloſſ. fin. ibi iſta gloſſ. extra de pꝛoba. ⁊ Felin. c. j. verſicu. quarta concluſio. extra de iudic.

LEX III.

OMnia. Pꝛedia ex quacũqꝫ cauſa ad fiſcum pertinentia, a tranſuectione publicarum ſpecierum non habent immunitatem. hoc dicit.

De priuilegiis domus Auguſtæ, vel rei priuatæ, &c. Rub. LXXIIII.

LEX I.

PRiuatas. Ad extraoꝛdinaria munera, vel ſuperindicta etiam fiſcalis poſſeſſoꝛ non cogitur. hoc dicit.

LEX II.

REm priuatam. Pꝛedia Pꝛincipis a tranſuectione publicarum ſpecierum nullatenus hodie excuſantur, ſicuti nec pꝛedia pꝛiuatoꝛum, licet aliquando excuſata fuerint, quia vltra ſolitum locum tales ſpecies poꝛtabantur. quod
1 hodie fieri non permittitur. hoc dicit. ¶ † In tex. ibi, quibus ante, optimum argumentum pꝛeſtat hec litera. quod cum de conſuetudine ciuitatis Peruſij ſit, quod granum Cluſij Peruſij poꝛtetur ad ciuitatem Peruſij, quod commitatiui ſoliti poꝛtare nõ poſſunt vrgeri, vt poꝛtent ad alium locum longioꝛem, ⁊ magis diſtantem a Cluſio, facit ꝯ. de anno. ⁊ tribu. l. pꝛo locis.

LEX III.

PRo tyꝛonibus. Hic dicit Imperatoꝛ quod cum certus reditus aſſignatus eſſet militibus certe militie, ⁊ ad huius reditus pꝛeſtationem pꝛedia pꝛouincialium tenerẽtur conferre quod etiam pꝛedia pꝛincipis ad hoc tenentur. h. d.

LEX IIII.

ABſit. Inſtructiones vie publice, pontium ⁊ ſtratarum, inter ſoꝛdida non numerantur, ⁊ ideo nemo excuſatur ab eo. Concoꝛ. ꝯ. de ſacr. ſanc. eccl. l. ad inſtructiões. Fallit ſi alicuius muneris publici vacatio ſit ſpe
1 cialiter conceſſa, vt l. cui muneris. ff. de vaca. mu. Et no. † quod dicit hic, ſtratarum. ⁊ ꝯ. dicit, vie. Et ſic patet quod hic via ⁊ ſtrata ponuntur, vt ſpecies differentes. Concoꝛ. ff. de via publi. l. j. circa
a fin. ¶ † Et eſt vtile ad ſtatutum dicens quod committens maleficium in ſtrata, pena dupli puniatur. Nam ſi accuſatio dicat quod maleficium ſit commiſſum in via, non concludit penam dupli, quia ſunt attendenda verba legis, vt l. pꝛetoꝛ ait. §. hec autem actio. verſi. docere. ff. vi bon. rapt.

LEX V.

a EXcepto. [a] Nullus a ſuperindicto excuſatur, excepta Pꝛincipis poſſeſſione. h. d.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Intellige niſi in contrarium appareret communis vſus loquendi tam in via quam in ſtrata, quia tunc attenderetur. l. liboꝛum. ver. quod tamen Caſſius. de legat. iij. ⁊ l. cum de lanionis. §. aſinam. ff. de fun. inſtru. per Bar. in rub. ff. de oper. noui nunc. quod tamen intellige, vt ibi in margine.

De grege dominico. Rub. LXXV.

LEX VNICA.

PRopoſitis. Subtrahens equum a grege dominico, ipſum reſtituit. ⁊ in vna libꝛa auri punitur, ſubtrahens de grege pꝛiuati punitur in media libꝛa, a qua pena releuatur, ſi eum
1 obtulerit ſponte, h. d. † Et no. hic caſum, in quo ſubtrahens punitur alia pena quam dupli vel quadrupli. ¶ Item not. quod in furto conſummato eſt locus penitentie. Simile ꝯ. de his qui ſe defe. l. j. ⁊ ff. de alie. iud. mu. cauſa fac. l. iij. in fi. ⁊ ꝯ ad leg. Jul. ma. l. quiſquis. §. fin. regulariter contra, vt l. qui ea mente. ff. de furt.

De cupreſsis ex luco Daphnes, vel Perſeidis per Ægyptum non excidendis, vel vendendis. Rub. LXXVII.

LEX, I.

* SIquis. * Ementes vel vendentes arboꝛes cupꝛeſſi in locis hic nominatis puniuntur hoc dicit. Et eſt hec lex argumen. quod eo ipſo quod imponitur pena ementi, imponitur vendenti. De quo in l. ſecunda. ſupꝛa ad legem Juliam maieſtatis.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Adde Dominicum de ſancto Gemi. in c. j. de tempo. oꝛdi. in vj. ⁊ in l. non tantum. ff. de re iud. per Rapha. ⁊ Are. Sed quid ſi ſtatutum dicit, de quolibet contractu venditionis ſoluatur gabella, an compꝛehendat emptionem ⁊ venditionem? Dic quod ſolus venditoꝛ compꝛehenditur. Caſus eſt in l. debet. in fin. de edil. edict. Adde Bald. in rubꝛi. de reb. cred. ꝯ. ⁊ ſequitur Ro. in no. in litera. g. adde Bar. in l. legem. de indic. vidui. tol. vbi dicit quod ſi ex foꝛma ſtatuti punitur vendens frumentũ in alio loco quam in platea communis, punitur emptoꝛ ⁊ emens, dic vt ibi. Adde etiam Bal. in l. fi. ꝯ. de edil. act. ad Bald. in contrarium in l. j. ꝯ. de communi ſeruo manumi. vbi dixit quod ſtatutum cogens aliquem emere, non pꝛopterea cogit alium vendere. Et ad de Salice, in rub. ꝯ. de reb. cred. vbi dat vnam regulam, quod ſemper in coꝛrelatiuis lex loquens de vno, trahitur ad reliquum, et ibi inducit ad ſtatutum loquens de debito, an compꝛehendat creditum, quando loquitur de dignioꝛi. gl. ibi in rub. pꝛealleg.

LEX II.

OMnes. Authoꝛitate pꝛopꝛia nullus põt in luco Daphnes icidere cupꝛeſſos, nec eas collapſas alio tranſpoꝛtare, contrafaciens punitur. Item plantans cupꝛeſſum non poteſt aliam ob hoc incidere, ſed pꝛo tali plantatione a fiſco vnam libꝛam auri conſequetur. h. d. Not. legem pꝛo conſtitutione papali diſponente quod de maſſa trabari nulli ſit licitum excidere abietes, nec eas collapſas alio poꝛtare. a

BARTOLVS
Ad Duodecimum Lib. Cod.

De dignitatibus. Rubric. I.

¶ Continua rubꝛicã vt in gl. Vel dic vt dictũ eſt in libꝛo pcedẽte de multis qualitatibus perſonarũ, ſed qꝛ dignitas eſt qualitas, que inheret perſone, vt dicitur ibi in l. j. ideo ponitur hic rubꝛica de dignitatibus.

LEX I.

1 ☞ Doctoꝛum pꝛiuilegia que ⁊ quot ſint, ⁊ de eoꝛum dignitatibus, item de ſcholaribus, doctoꝛum liberis, ac coniugibus. De dignitate nobilitate, plebanatu, ⁊ eoꝛum acceſſoꝛijs.

ADDITIO.

1 SI vt pꝛoponitis. † An militia ſit
a dignitas. [a] vide Bar. in l. ex eo. ff. de teſta. mi. † Do
2 b ctoꝛ pꝛimo toꝛqueri non poteſt. [b] l. milites. ꝯ. de que
3 ſtio. quia militant aduocati. l. aduo. ꝯ. de aduo. di. iudi. † Donatio ab eo facta in concubinam non valet. l. ſecunda. ꝯ. de donat. inter virum ⁊ vxo. not. doct. in l. affectionis. ff. de do. Joan. and. in c. cum quis. de ſepul. lib. vj. Hoſt. in ſum
4 ma in titu. de do. inter vir. ⁊ vxo. §. cui. ver. excipitur. ¶ † Item nõ tenetur vltra quam facere poteſt. gl. in l. miles in pꝛin. ff. de re iu
5 di. Et vide Inno. in c. j. de mag. † Pꝛo delicto non ſuſpenditur. l. deſertoꝛem. §. pena militum. de re mil. ⁊ ibi gloſ. In conductione domus gaudet pꝛiuilegio. d. Barto. ⁊ Bal. in l. j. ff. ſoluto matri.
6 † Coguntur enim eis edes locare, ſm Guliel. in l. decernimus. e epi.

7 epiſ.⁊ cler.⁊ Bal.⁊ Ang.in d.l.j.ff.ſol.matr.† Popularis actio cō
petit ꝑ iniuria ſibi illata.Bar.in l.j.§.huius ſtudij.de iuſt.⁊ iur.
8 † Filij eorum preferuntur equalibus, ⁊ promouētur ſine expēſis.
9 glo.in l.iubemus.ſ.de aduo.di.iud. † Perſona doctoris diſcipulo
ſctā ⁊ honeſta videri debet.l.liberto.in gl.fi.de obſe.pat. preſtan.
⁊ iuxta illud Iuue.Qui preceptorem ſancti voluere parētis Eſſe
10 loco.Bal.in auth.habita. ne fil.pro pa. † Doctor eſt de conſilio
principis ſine literis.l.fi.de aduo.di.iu.Doctor efficitur Comes,
⁊ illuſtris ſi legit ꝑ xx.annos.l.j.de ꝓfeſ.qui in vr. ¶ Itē ſcriptura,
11 non verbo in ius vocatur.l.quoties.ī.eo. ¶ † Itē nec pſonaliter
12 capitur.l.medicos.de profeſ.⁊ med.⁊ ibi glo.⁊ Bart. ¶ † Itē nec
muneribus pſonalibus affligitur.l.grāmaticos.eo.tit. ¶ Itē iu-
riſdictionem habet.d.auth.habita. Itē nullus pati debet in di-
gnitate,ideo doctor niſi degradetur,ad penā mor. vel abſciſſionis
mēbri non cōdemnatur.l.omnes.§.preterea.cum gl. de epiſcop.⁊
13 cler.† Item ſi preſes,vel iudex ſcribēs doctori appellet eū fratrē,
extraordinarie punitur l.ij.ſ.de off.di.iud. ¶ Itē extrahens eum
de domo ſua pena capitis punit.l.medicos.ſ.de ꝓfeſ.vide do.Car.
floren.in cle.j.de magi. ¶ Item creditur doctori, de vita ſchola-
ris xij.q.j.c.j.De peritia ei⁹ ſoli doctori ſtatur.l. nemi.ſ.de aduo.
14 di.iu. ¶ † Itē eius interpretatio probabilis eſt.gl.in c.j.verſi. in-
terpretatus.de poſt.prel.Credēs doctori ab expēſis releuatur,ſe-
cundū do.Car.in cle.ij.de magi.Pet.de Anch.in c.finē liti.de do.
15 ⁊ contu.⁊ quod not.Bart.in l.bonorum.ff.de bon.poſ. ¶ † Item
creditur eis ſi allegāt cōſuetudinē.Bal.in l.de quibus.ff. de legi.
all.glo.in l.dos a patre.ſ.ſol.ma. Item gaudent priuilegio immu.
Bar.in d.l.medicos.Itē dicitur habere dignitatem per Bart.in
16 proe.Cod. ¶ † Item non tenetur ſoluere gabellas, ſecundū Bal.
in d.auth.habita. Ingenium ſcholaris ſupplet etatē.c.frequētis.
17 de reſt.ſpo.lib.vj. ¶ † Itē ſcholaris magni ingenij poteſt eſſe do-
ctor licet non ſtuduerit per quinquēnium.vt in proe. Dige.§.his
igit. Et ad hoc vt doctor priuilegio gaudeat, dꝫ eſſe maior. xvij.
an.l.j.§.pueritiam.ff.de poſt. Item moribus alios debet excede-
re,alias dignitate priuatur.Bar.in l.magiſtros.ſ.de ꝓfeſ. ⁊ me.
18 lib.x.⁊ quod ſit examinatus a ſeptē.l.ſi quis.ſ.de ꝓfeſ. † Et quod
non ſit ſpurius,licet de facto nō ſeruetur,ſecundum d.Bar. in d.
cle.j.de magi.Et quod non ſit Iudeus vel mulier, in quibus non
19 cadit dignitas.l.ij.ff.de re.iu.l.fi.ſ.de Iud. † Et an priuilegia cō-
ceſſa militibus trahātur ad doctores,vel aduocatos, dixi in repe.
20 mea l.centurio.ff.de vul.⁊ pup.in prin. † Et doct.legū ſunt maio-
res oībus alijs ꝓfeſſoribus,vt voluit gl.no.in proe.Dig.in §.pen.
dum voluit,quod ſcholaris habeat tres indices. Orator tñ pre-
fertur omnibus alijs profeſſoribus,vt voluit gl.in l.j.ſ.de ſtu.lib.
21 vrb.⁊ ibi tex.† Et doctor qui receperit inſignia, pōt tamen re-
probari,ſecūdum Bar.in l.grāmaticos.ſ.de ꝓfeſ. ⁊ me.⁊ doctor
ſemel approbatus,non poteſt amplius reprobari,ſecundū Bal.
22 per illum tex.in l.ij.de li.⁊ eorum lib. † ⁊ doctor cum eius familia
non pōt ſcrutari de armis.Uide Bar.⁊ que ibi ſcripſi in l.medi-
cos.ſ.de profeſ.⁊ me.ibi etiā quod doctor nō tenetur ſoluere col-
lectas,⁊ quando ille qui vult doctorari nō eſt repertus,⁊c.⁊ ibi
23 etiā ſignaui.† Et ſcholaris ſtudēs nō tenet in ꝓpria pria ad mu-
nera.l.j.qui eta. vel ꝓfeſ. ⁊ ibi vide qualiter intelligatur ſtatutū ſi
dicit quod ſcholaris conuenitur tantū corā epiſcopo, an poterit
conueniri corā rectore,vide Bar.in l.viros.ī.eo. de diuer.off.lib.
xij.in fi.lib.⁊ vide Bar.i l.j.ī.de tyr.an ſcholaris vagabūdus poſ-
24 ſit doctorari. ¶ Itē † doctor ſenex nō eſt ſemp iuueni preferēdus.[c]
c vide tex.⁊ ibi Ang.in auth.de mona.in §.fi.⁊ facit quod not. per
25 gl.⁊ Bar.in l.cum quid.ff.ſi cer.pet.† Et no.ſcholaris licētiatus
ante ſuſceptionē bireti,non habet priuilegia doctoratus, ſecun-
dū Bal.ī l.bene a zenone.de quadri.pſcrip.⁊ l.athletas.de excu.
26 tuto.imo dt Bal.in l.j.in fi.ff.ſol.mat.† quod in fauorabilibus li-
cētiatus habetur pro doctore.Et an licētiatus qui ſuſcepit gra-
dum doctoratus, poſt doctoratum alterius debeat preponi illi
primo doctorato.Bar.quod ſic,in l.j.ſ.de cōſu.lib.xij.per illū tex.
27 † Et an ſcholaris vocatus doctor ſolo verbo ab Imperatore ha-
beat priuilegia doctorat⁹,vide Mart.de Lau.ī addi.ſuis. ⁊ vide
28 Bal.in c.j.quis dicatur Dux,vel March.† not.quod doctor le-
gēs,donec legit,dr tūc ciuis illius ciuitatis vbi legit, ꝑ Bar.in l.
municeps.in §.miles.ff.ad munici.⁊ l.j.e.tit. circa medium. vbi lo-
29 quitur de prelato.† Et no.quod Imperator pōt ſolo verbo crea-
re doctorē,ſecundum quod no.per Angel.in l.j.ſ.de ſen.paſ.pro-
nūciat⁹ tñ doctor ſolo verbo ab Imperatore vel papa,ſi eſt igna-
rus iuris,non hꝫ priuilegia doctorū, ſed vt doctor minoris ſciē-
tie honoratur.arg.l.quod ſi forte.§.j.de ſolu.⁊ per Bar.in c.j.qs
30 dicat Dux vel Marc.† Et doctor dānatus ad mortē,decapitari
non poteſt.l.omnes.iuncta gl.in verbo,poſt amiſſionē.de epiſc.et
cler. vbi dr, quod nemo in dignitate conſtitutus mori debet an-
31 teꝗ̄ degradetur.facit c.degradatio.de pen.lib.vj. † Et ſcholaris
doctus prefertur doctori ignaro.gl.in l.iij.§.j.ff.de decu. ⁊ eorum
filijs.⁊ eſt gl.in auth.de monachis.§.fi.in verbo tempus.⁊ eſt pre-
ſumptio quod ſcholaris qui exceſſerit xxv.non bene addiſcat,ſm
32 Bar.in l.j.ſ.de his qui eta.ſe ex.lib.x. † Et an ſcholaris qui ince-
pit ſtudium viuente patre debeat perficere ſumptibus commu-
nibus patre mortuo an expēſis ſuis.Bart.in l.j.ſ.de peri.⁊ cmo.
33 rei vendi.⁊ † de doctore qui promittit maria ⁊ montes ſcholari,
non eſt credēdum,vide gl.⁊ Bart.in l.non omnes.§.fi.de re mili.
¶ Item arg.ſuſpicionis eſt contra doctores qui acquirunt ſibi
ſcholares ꝑ pecuniā l.j.§.ſolēt.de offi.prefec.vrb.⁊ §.ſꝫ ſi qs. In-
34 ſtitu.de ſuſpe.tut.in gl.Alex.† Mulier cōditionē patris ⁊ aui il-
luſtris retinet,dum tamen nubat clariſſimo.h.d.Si autem nube-
ret homini minoris cōditionis,tunc ſecus,quia ſicut mulier pro-
pter viri conditionem coruſcat,ita deprimitur,vt ſ.de inco.l.mu-
35 lieres.⁊ ī.eo.l.mulieres. ¶ † Ultimo no.ex gl.iſta diuo,primo quod
illa dignitas non extenditur vltra pronepotes,concor.ſ. de qō.l.
36 diuo Marco. ¶ † Secundo no.ꝙ conſules dicuntur clariſſimi.et
37 ita eſt expedita hec lex. ¶ Sequitur repeti.eiuſdem l.† quero in
quo differt tractat⁹ hui⁹ libri a tractatu primi libri, in quo tra-
ctat de dignitatib⁹,ſicut hic tractat. Rñ.in primo tractat prin-
cipaliter de officijs,ex quib⁹ ſequit dignitas, hic tractam⁹ prin-
38 cipaliter de ipſa dignitate.† proprie eñ loquēdo aliud eſt offm̄.a-
liud eſt dignitas,quod patet,pōt eñ quis habere dignitatem ſe-
natoriam vel conſularē,licet nō ſit ſenator vel conſul,vt videbitis
in proceſſu. ¶ Item quis poteſt habere officium ſenatoris,⁊ non
habere dignitatem,vt dicemus ī.l.quoties.Et ſic apparet quod
ſunt ſeparata.breuiter.h.d. Nobilitas mulieris,que habetur ex
progenie,retinetur,etiam ſi nubat nobili,etiam maioris dignita-
39 tis non plebeio.h.d.Modo † pone caſum in terminis cauſa ſola-
tij.Domini,due ſorores fuerunt inuitate in quodam conuiuio,⁊
quia non fuerant poſite inter dominas conſulares ⁊ pretorias,
ideo iuerunt ad principem,proponentes quod auum conſulem ⁊
patrem habuerunt pretorem.⁊ ipſe ſunt nupte nobilibus viris,
licet non tante dignitatis. Queritur nunquid debeant poni in
menſa inter nobiles reſpectu nobilitatis parentum an reſpectu
nobilitatis maritorum.Reſpondet Imperator quod ſi vera ſunt
que proponuntur,quod tenent nobilitatem, ⁊ dignitatem gene-
40 ris,⁊ ſic poni debuerunt in menſa. † not. quod nobiles habēt di-
gnitatem,vt dicitur ī.Item no.quod mulieres habent dignitatē,
⁊ nobilitatem ex progenie. Item no.quod ſi filia vnius regis nu-
bat vni Comiti,dꝫ appellari regalis,vel ſi filia vnius comitis nu-
bat vni minoris nobilitatis,debet appellari comitiſſa.Item not.
quod ſi filia Comitis nubat populari, non dꝫ appellari Comitiſ-
ſa. Op.dr hic quod iſte mulieres habuerunt patrem,auum ⁊ vi-
41 rum.cōtra.ſ.de nup.l.nemini.† Sol.expone virum,id eſt,hominē,
vt gl.dicit.Pro cuius notitia ſciēdum eſt quod nomen viri quā-
doque ponitur reſpectiue ad vxorem , ⁊ tunc ponitur nomen viri
pro marito,vt ff.ſolu.matr.l.viro atque vxore,⁊ ff.de iure do.l. vir
ab eo.ſ.de do.inter vi.⁊ vxo.in rubro ⁊ nigro.de iure dot.l. ſi in-
ter virum.cum ſimil. Qñque non ponitur reſpectiue.ſed ponitur
cum adiectione denotante quod ſit vir alicuius mulieris , vt per
genitiuum caſum,vt ſi dico, vir Seie, vel pronomen poſſeſſiuum,
vt ſi dico mulieri,vir tuus,vel ſimilia verba,tūc etiā intelliguntur
in dubio viro pro marito , vt ff.de ſena.l.j. ad leg. Uelle.authen. ſi
qua mulier.Si vero dictio vir,cū alia adiūctione ponat,tūc intel
ligitur vir.i.homo,vt hic ⁊ ff.iud.ſol.l.vir bonus,⁊ pro ſoc.l. ſi ſo-
cietatē.§.arbitrorū.cum ſimil.Aduertendum tamen eſt,quod no
men vir,adultum hominem importat. Cum vero dico vir,homi-
nem importat,⁊ poteſt intelligi de quolibet,vt ff.de lega.iij.l. cum
quis decedens.§.codicil.⁊ ibi no.quod eſt notandum ad multa.
42 ¶ † Secundo op.quod mulieres non poſſunt habere dignita-
d tem,[d] vt l.femine.ff.de reg.iur.Solu.Dignitatem ſine adminiſtra
tione poſſunt habere, vt hic, ſed dignitatem cū adminiſtratione
regulariter non,vt in contrarijs. Fallit in quibuſdam precellen-
tibus mulieribus,vt de conſuetudine quarundam partium, vt l.
43 fi.ſ.de arb. † Fallit in Abbatiſſis , quas videmus habere digni-
e tatē,[e] ⁊ adminiſtrationē in ſuas monachas,⁊ interdū extra cū ha-
beāt caſtra,⁊ ſimilia. Iſta dignitas ſine adminiſtratione , de qua
loquitur hec lex,nihil aliud eſt quā dignitas, ſeu nobilitas, et ſic
apud nos vocat.Ita dt hec gl.⁊ probat.ī.eod.l.mulieres.⁊ ī.dicā.
Dicitur eñ,talis eſt nobilis domina tali nobilitate, cū ſit comi-
tiſſa,Marchioniſſa,⁊ ſimi.vt ī.oſtēdā. Eſt ergo videndū quid ſit
nobilitas. Ad cuius declarationē premitto aliquas queſtiones.
44 † Et primo quero quot modis dr dignitas.Reſpondeo quando-
que accipitur largiſſime,vt oēs dicātur in dignitate,qui ſunt bo
ne fame,⁊ integri ſtatus,vt ff.de va.⁊ extraordi. cog.l. cognitio-
nū.§.j. ibi,illeſe dignitatis ſtatus, ⁊ alibi quilibet dr dignus,qui
non reperitur indignus, vt l. cum quidam.de lega. ij. ⁊ de manu.
teſt.l.ſeruus.⁊ de hoc nō loquitur hic.Quandoqꝫ vero accipitur
dignitas pro officio,quod habet dignitatē annexā,vt ff.de mu.et
hon.l.honor.in prin.Et ita loquit rub.extra de ꝑb.⁊ digni.⁊ tex.
in c.de multa.eo.tit.ita loquit gl.ff.ad l.Iul.de ambitu.l.j.que di-

cit, quedã officia que ibi nominãtur, eſſe dignitates. Vere em̃ offm̃
ipſum non eſt dignitas, ſed habet dignitatẽ annexã, vt ff. de mu,
⁊ hono. l. Honor. in prin. ⁊ iſto modo etiam non loquitur hic titu-
lus. Quãdoq; dignitas accipitur pro quadã qualitate, que facit
perſonã differre a plebeijs, ⁊ iſta eſt nobilitas ſecundum vulgare
noſtrum, vt ſtatim dicam. Et conſiderantur iſta duobus modis.
¶ Primo, prout iſta dignitas ſtat in nomine generis ſui, nec ha-
bet nomen ſpeciale, vt eſſe decurio, vt ff. de mu. ⁊ hono. l. ſpurij. in
prin. ⁊ eſſe miles, ⁊ preſbyter, ⁊ ſimilia, vt l. ne quis. ꝟ. vt ne. priua,
45 Sunt. ⁊ alie dignitates noiate, † ⁊ iſte diuiduntur per ſuos gra-
dus. Eſt enim illuſtris, ſuperilluſtris, ſpectabilis, clariſſimus, vt
ĩ. videbitis in proſecutione materie, ⁊ iſtis nominibus adhuc do-
46 ctores hodie vtũtur, de his loquitur hic titulus. Scdo † quero,
⁊ reuoco in dubiũ vtrũ ſit verum quod dignitas prout accipitur,
vt ſeparata, ab offõ, [a] vel adminiſtratione ſit idẽ quod nobilitas.
Reſpondeo, ſi quidẽ nobilitas accipitur proprie prout facit quẽ
differre a plebeijs, ⁊ de iſta loquitur hic, ⁊ tunc dico quod eſt idem
nobilitas, ⁊ dignitas. Probo, Sola dignitas eſt, que facit quem
differre a plebeijs ⁊ quẽ nõ eſſe plebeiũ, vt ff. de ſuſp. tut. l. j. in fi. ⁊
l. iij. §. tutores, ⁊ ibi hoc Iac. de Are. ponit, quod omnis carẽs di-
gnitate eſt plebeius, alias q eſt in dignitate deſinit eſſe plebeius
probat̃ ĩ. vt ne. priua. l. ne quis. Illud ergo quod ẽm nr̃os mores
appellatur nobilitas, illud idem eſt dignitas, que facit quem non
eſſe plebeiũ. hoc videt̃ expreſſum Inſti. de iure natu. gen. ⁊ ciui. §.
plebiſcitum, ⁊ ibi gl. dt quod plebs continet oẽs exceptis nobili-
bus. In tex. vero. d. §. appellãtur nobiles patricij, ⁊ ſenatores, qui
habẽt dignitatẽ, ⁊ facit ff. de verb. ſign. l. plebs. in princ. Sʒ poſ-
ſet dici quod ille §. plebiſcitum. probat contrarium. Dicitur em̃
ibi quod plebis appellatione continentur oẽs, exceptis ſenatori-
bus, ⁊ patricijs, ſed multe ſunt alie dignitates inferiores a ſena-
toribus, ⁊ patricijs, vt ĩ. tit. ij. l. nemini. ergo patet quod multi ha
bẽtes dignitatẽ ſunt plebeij. i. hoies habẽtes inferiorem dignita-
tem a predictis, ⁊ ſic non omnis, qui eſt in dignitate, deſinit eſſe
plebeius. ⁊ ſic nõ eſt idẽ nobilitas ⁊ dignitas. Solu. Ibi ponitur
nomẽ patriciatus in gñe pro oĩbus pr̃ibus ciuitatis, ſic p omni-
bus habentibus in ciuitate dignitatem, vt patet. ff. de orig. iur. l.
ij. §. deinde cum erarium, ⁊ eiſdem temporibus. ſed l. nemini. ĩ. ti. ij.
loquitur de alio magno patriciatus honore, qui cepit eſſe poſtq̃
fuerunt creati Imperatores. Preterea iſtum intellectum ponit
Hugo ſub dictione plebs. Preterea certum eſt quod dignitas
non debet concedi, niſi ei qui ſit in aliqua poteſtate, ſaltẽ quod ſit
decurio. vt l. honores. §. is qui. ff. de decu. ¶ Nam plebeius non
poteſt eligi ad dignitatem, vt ibi patet. ſed alibi dicitur quod ad
dignitates debẽt eligi nobiles, vt in auth. de defen. ciui. in §. in-
terim. ⁊ §. ſi. ergo patet quod ob hoc quod dt nobiles, intelligit̃,
hoc eſt. in dignitate poſitos, vt in aut. en. de defen. ciui. ⁊ ſic nobi-
litas, ⁊ dignitas ſunt idẽ. ¶ Preterea hoc patet in l. q̃ro. de nata.
reſti. vbi dt nobiliſſimus Imperator. Ideo aũt dr̃ nobiliſſimus in
ſuperlatiuo gradu, quia eſt in dignitate in gradu ſuperlatiuo.
¶ Preterea hoc patet in diuina ſcriptura Mar. xv. c. in fine. vbi
venit Ioſeph ab Arimathia nobilis decurio. quaſi dicat, erat
nobilis, q2 erat poſitus in dignitate decurionatus. Cõcludit̃ er-
go quod nobilitas, que facit quẽ differre a plebeio, eſt quedã di-
gnitas eo modo ſumpta, quo dixi ſ. ſ. ſeparata ab adminiſtratio-
ne. Ideo nos videm9 in nr̃o vſu noiari dignitatẽ illã, a qua pro-
cedit nobilitas. Dicimus enim regales, ducales, marchiones, co-
mites, ⁊ ſimilia. Quoſdam vero vocamus nobiles ſimplices, q2 vt
dixi, quedam erant dignitates nominate, quedam innominate.
Ergo apparet: q2 licet ſub noie nobilitatis nõ habeamus aliquẽ
ſpecialem tractatum, tamen habemus hunc librum de dignitati-
bus, ⁊ in multis alijs partibus iuris, ideo de nobilitate recte tra-
ctare poſſumus. Poteſt etiam accipi nobilitas multis alijs mo-
dis, ⁊ tunc non eſt idem quod dignitas, vt ſtatim videbitis. Ter-
tio ergo quero quid ſit nobilitas, ſeu dignitas prout idẽ ſunt, et
vt circa hec veritas eluceſcat multorũ opiniones referã. Fuit em̃
quidã noie Dãtes Allegeri de florentia poeta vulgaris, laudabi
lis, ⁊ recolẽde memorie, qui circa hoc fecit vnã cãtilenã in vulgari
que inci. Le dolce rime damor che io ſolia cercar ne miei pẽſie-
ri, ⁊c. ⁊ ibi recitat tres opi. antiquorũ. Prima eſt, que dicit quod
47 quidã Imperator, dt quod † nobilitas eſt antiqua eris, ⁊ diuitia-
rum poſſeſſio cum pulchris regiminibus, ⁊ moribus. Alij dixe-
runt quod antiqui boni mores faciunt hominem nobilem, et iſti
de diuitijs nõ curãt. Tertij dicũt, quod ille eſt nobilis qui deſcen
dit ex patre vel auo valentibus, ⁊ omnes iſtas opin. reprobat.
¶ Vltimo ipſe determinat, q̃ quicũq; eſt virtuoſus, eſt nobilis.
¶ Itẽ poteſt eſſe nobilitas etiã vbi non eſt virtus, ⁊ ſic nobilitas
habet in ſe plus quam virtus. Exemplum in puella verecũdã,
nam verecũdia eſt diuerſa a virtute, ⁊ tamẽ in ea eſt nobilitas. cõ-
cluditur igitur quod oĩs aĩa predeſtinata a Deo in felicitate, vt
in omni tempore bene operetur, etiam antequam alium actum

virtuoſum operetur, dicat̃ nobilis, ⁊ iſta ſunt eius dicta in ſum-
ma. De quolibet ergo large ⁊ latius videam9 ſingulariter. Pri-
ma ergo opinio fuit, quod quidam Imperator dixit quod nobi-
litas eſt antiqua poſſeſſio eris, ſeu diuitiarum, cum pulchris re-
giminibus, ⁊ moribus. Et iſtud reprobat ipſe dicens quod iſta
diffinitio eſt falſa ⁊ imperfecta, falſa, q2 diuitie non poſſunt dare
nec auferre nobilitatẽ, quod apparet, q2 diuitie ex ſe ſunt viles, ⁊
quod vile eſt, nobilitatem non poteſt concedere. Vilitas autẽ ea-
f rum apparet, q2 diuitie congregate non quietant animum, [f] ſed
maiorem curam tribuant. ¶ Item illa diffinitio eſt imperfecta, q2
alijs modis contingit nobilitas, vt ĩ. dicetur, ⁊ iſta videtur inten-
tio poete predicti. Primum quod dicit, quod quidã Imperator
poſuit diffinitionem predictam, hoc non reperitur in corpore iu-
ris, ſed forte ipſe in alijs hiſtorijs inuenit, tamen contra reproba-
tionem ſuam arguo quod diuitie conferunt ad dandam nobilita-
tem, quia quicquid confert ad virtutem, confert ad nobilitatem.
Iſtud patet ex dictis ſuis, qui dixit, quod vbicunq; eſt virtus, ibi
g eſt nobilitas [g] ⁊ ſecundum iſtud nobilis eſt ille, quem nobilitat
ſua virtus, ſed diuitie cõferunt ad magnanimitatem, que eſt vir-
tus, vt habetur a ſctõ Tho. in ij. ij. q. cxxviij. c. fi. ⁊ p philoſophũ.
iiij. Eth. vbi tractat de magnanimitate, ergo cõfert ad nobilitatẽ.
¶ Preterea quicquid cõfert ad felicitatẽ cõfert ad nobilitatem,
ſecundum eundem, ſed diuitie cõferunt ad felicitatẽ, q2 ſine ipſis
nõ cõtingit hoiem eſſe felicẽ, ſecundum Philoſo. j. Ethi. ergo. ⁊c.
Preterea eorum diffinitiones ponit Philoſoph. v. Polit. circa
primum vbi ſic ait, Nobiles em̃ eſſe videntur, quibus aſſiſtũt pro-
genitorum virtus, ⁊ diuitie. Finaliter concludo quod diuitie non
ſunt dignitates, nec dignitatẽ poſſunt dare directe, vt dt poeta,
poſſunt tñ eſſe cã remota, ob quã nobilitas euenit, ⁊ obuẽta con-
ſeruabitur, ⁊ ita concludunt rationes in oppoſitum facte, ⁊ hoc
eſt verum, vt ĩ. dicam, ⁊ in hoc bene dicit poeta. Scda opi. fuit eo-
rum. qui predictã opi. reuoluerunt hoc modo, quod antiqui bo-
ni mores cum poſſeſſione diuitiarũ faciũt hoiem nobilem, ⁊ opti-
mam partem ademerunt, q2 forte ipſi non habebant eam, ⁊ hec
ſunt verba poete quaſi dicat ſecũda opin. quod ſoli antiqui boni
mores faciunt quẽ nobilẽ. Iſtã opi. ipſe dãnat. Iſti videntur pre-
ſupponere, quod ex vili patre nõ poteſt deſcendere nobilis filius
quod patet, q2 requirunt antiquitatem. Ex hoc eorum antece-
denti ſequeretur quod omnes ſumus nobiles, vel omnes ſumus
ignobiles. q2 ſi prim9 parẽs fuit nobilis, ergo oẽs deſcẽdẽtes ſunt
nobiles. Si primus ignobilis, ergo omnes deſcẽdẽtes ignobiles,
q2 nunquam in perſona alicuius potuit incipere nobilitas ſeu di
gnitas. Nam aut ipſi habẽt dicere q̃ mundus fuit ab eterno cuʒ
multitudine omnium, qd eſt falſum, ⁊ contra fidem Chriſtianam.
Mihi videtur ſalua reuerentia tanti poete quod dicte rõnes fa-
cte ad reprobandum dictas opi. non ſunt vere. ¶ Primo em̃ au-
thoritas, quam ipſi aſſerunt ex dictis eorum, ſcilicet qd ex vili pa-
rente non poſſit naſci nobilis filius, nam ipſi requirũt antiquita
48 tem bonorũ morũ. † Certe iſta antiquitas põt eſſe in vno homine.
Nam ſi durauit longo tempore x. vel xx. an. in bonis moribus, di-
cent̃ antiqui boni mores, vt ff. de legi. §. de quibus. in gl. ſup verſi.
inueterata. vñ ex iſtis actibus virtuoſis non erit nobilis, niſi cõ-
pleto longo tpe. Iſtud videtur expreſſum in doctoribus, qui non
conſequuntur dignitatem comitum, niſi expletis xx. an. in legẽdo
vt de profeſ. qui in vrb. l. j. ĩ. eod. lib. ¶ Preterea poſito q̃ antece-
dens eſſet verum, non ſequitur conſequens, quod omnes eſſemus
nobiles vel ignobiles. Pone enim quod Adam fuit nobilis.
h ¶ Et qui ſint iſti nobiles ⁊ quot modis ſumãtur, [h] vide text. ⁊ ibi
Bal. in l. nobiliores. de commer. ⁊ mer. vbi dicit qd qui facit artẽ
mercantium, non poteſt eſſe nobilis. quod not. contra dominos
49 Venetos. Alex. † Et nobilitas tranſit in filios, niſi propter eoruʒ
delictum eam amittant. Nam propter delictum quis infamatur,
⁊ propter infamiam perditur nobilitas, ⁊ dignitas, vt l. proxi. ⁊ l.
quoties. Si ergo aliquis ex filijs ſe geſſit virtuoſe, retinet nobili-
tatem, ⁊ erit nobilis, ⁊ ſi alius geſſit ſe vitioſe, perdit nobilitatẽ, ⁊
erit plebeius. Et ita fuit de facto in Cain, qui occidit Abel fratrẽ
ſuum propter qd perdidit nobilitatem patris, vt habetur Gen.
iiij. c. Et de hoc multa exempla ponunt̃ per Valerium Maxim.
50 ſub rub. qui a patri. degenerauerunt. ¶ † Itẽ pone ex eodem pa-
tre nobili natum vnum filiũ legitimum, ⁊ alium baſtardũ, certe
ad legitimum tranſit nobilitas, non ad baſtardũ, vt l. cum legiti-
me. de ſtat. homi. ⁊ de ſena. l. liberos. ¶ Not. per doct. in l. fin. ꝟ. de
ver. ſignificationibus, ⁊ per Bald. in l. j. ⁊ Ang. ⁊ Imo. in l. ex fa-
cto. ad Trebel. Alexan. Exemplum in Abraam, qui habuit filiũ
legitimum ⁊ aliũ naturalem ex ancilla. Gen. xxj. Eodẽ modo non
obſt. dicte rõnes tertie opinio. vt ſtatim dicam, licet enim iſte re-
prehenſiones non videantur concludere, tamen verum arbitror
quod antiquitas morũ non eſt nobilitas, nec nobilitatẽ facere
51 poteſt, ſed poteſt eſſe cauſa nobilitatis, vt infra dicam. ¶ † Tertia
opi. fuit, quod illi dicantur nobiles, qui deſcendunt a parentibus
valent

valentibus.puta patre vel auo,licet ipſe,qui deſcendit, ſit modi-
ce cõditionis. Iſtud reprehẽdit poeta eadẽ ratione,q̃ videt̃ pre-
ſupponere quod nõ ſit nobilis,niſi qui naſcitur ex nobili.Et q̃ ex
ruſtico non poteſt naſci nobilis, ex quo ſequantur conſequentie
falſe,vt ſ̃.dictum eſt.¶ Sed non eſt verum quod ipſi hoc preſup
ponant. Dicunt enim ipſi quod ex valentibus parentibus , vt
ipſe poeta recitat,nõ autẽ dt nobilibus,⁊ poſſunt hec habere talẽ
52 intellectum.¶ † Pone,ruſticus incipit eſſe probus hõ,⁊ valens
⁊ tenere ſtatum nobilitatis.Certe ipſe nõ eſt nobilis,q̃ illa ruſti-
citas nõ potuit purgari plene,⁊ p̄fecte ĩ eo,ſ; filij, ⁊ nepotes ſui
erunt nobiliores , vt tota die videmus in ruſticis ꝑuenientibus
ad aliquem gradũ ciuitatis.¶ Unde ex parte ignobili,tñ valen-
te,naſcitur filius vel nepos nobilis, ⁊ ſic nõ p̄ſupponit illud quod
poeta dicebat,⁊ poſito quod p̄ſupponeret, nõ ſequeret̃ quod ille
eſſent falſe cõſequentie,vt dixi in p̄cedenti opi.ver.mihi videtur.
¶ Item reprobat poeta dictã tertiã opinionem in eo quod adie-
cit,licet ipſe ſit modice conditionis.Nã talis eſt viliſſimus,q̃ ha-
buit viã nobilitatis paratã a parentibus,⁊ ipſe non ſeruat eã , et
talis vituperãdus eſt plus quã alius.Si ergo eſt viliſſimus,ergo
nõ eſt nobilis.Et hoc tangit multos viuentes,qui vadunt ꝑ ter-
53 rã,ſed quo ad mores,mortui ſunt.¶ † Sed iſta reſpõſio non vi-
detur vera.Sciendũ ergo eſt quod ex parẽtibus nobilibus,qñq;
naſcitur filius nobilis,⁊ virtuoſe viuens,⁊ iſte erit nobilis ſm oẽs
predictos.Qñq; naſcitur filius reprobus,qui habet mores ma-
los,ex quibus eſt infamis,⁊ tunc perdit nobilitatem,vt ĩ.l. pro-
xima,⁊ iſto caſu verum dicit poeta,qui eum appellat viliſſimum.
Quãdoq; naſcitur filius,qui nõ habet mores,nec bonos,nec ma
los,⁊ forte eſt ſegnis,qui nõ eſt operatiuus,vel forte eſt demens,
vel furioſus.Et iſto caſu retinet nobilitatem.ff.de indi.l. cecus.⁊
l.cum furioſus.Et iſto caſu loquuntur verba illorum,qui dicunt,
quod licet ſit ipſe modice cõditionis,⁊ ſic reprehenſio poete eos
54 non tangit.¶ † Uidendum eſt vtrum dictum ſuum ſit bonum,
quod ex natiuitate quis habeat nobilitatem.Et videtur ꝙ ſic,vt
hac l.j.ĩ.eo.l.ſenator.⁊ ff.de ſenato.l.ſenatoris filiũ.Et videtur ex-
preſſum Prouerbio.xviij.c.ibi,Gloria filiorum,patres eorum.et
Eccleſia.x.c.ibi,Btã eſt terra,cuiꝰ rex eſt nobilis. Et exponit gl.
ibi.i.de ſtirpe regia.In cõtrarium eſt Iob.xiiij.c.in fine.Unde di
cit quod mortui ſiue nobiles ſiue ignobiles fuerunt, nõ intererit
filiorum. Si enim nobilitates tranſirent a parentibus pro certo
eorũ intereſſe ignorare non poſſent. Preterea que ex natiuitate
naturaliter habentur,nõ poſſunt tolli per principem,vt inſtit.de
iure natu.§.ſed naturalia. Sed hoc poteſt mutari,q̃ nubẽdo vni
plebeio perdit dignitatem,vt hic,⁊ l.femine.ff.de ſena.ergo, ⁊c.
55 † Preterea,nobilitas que habetur ex progenie non durat vltra
pronepotem,vt hic no.gl.⁊ ĩ.dicã.⁊ ſic ille,qui naſcitur ex prone-
pote,naſcitur ex nobili,nõ tñ eſt nobilis,⁊ iſta eſt vera,q̃ ꝓles ſeu
origo nõ eſt dignitas,nec dat dignitatem,vt hic,⁊ in authent.de
referen.§.fi,ĩ.cod.l.mulieres.⁊ ibi in gñe.Nobilitans ergo Prin-
ceps eſt,qui nobilitat ꝓpter genus,merito ergo princeps eã põt
56 auferre,⁊ dare qñcũq; vult.¶ † Quarta opinio fuit ipſiꝰ poete,
quod vbicunq; eſt virtus , ⁊ ibi eſt nobilitas. Et intelligitur de
virtute,qua hõ felix efficitur. ¶ Item dicit,quod poteſt eſſe no-
bilitas etiã vbi nõ eſt ꝟtus,⁊ ſic nobilitas h; in ſe plus quã vir-
tus. Exemplum in muliere verecunda,nã verecundia diuerſa eſt
a ꝟtute,⁊ tñ in ea eſt nobilitas.Cõcludit ergo quod aĩa predeſti-
nata a Deo in felicitate,vt omni tempore bene faciat,etiã anteꝙ̃
faciat aliquem actũ virtutis,dicitur nobilis. Et hec eſt vera no-
bilitas,de qua pauci reperiuntur,vt ipſe dicit. Uideamus ergo
an predicta ſint vera, ⁊ oſtendo quod non. Pone aliquem pro-
pter delictum ſuum eſſe infamem, ⁊ ſic in eum nõ cadit dignitas,
vel nobilitas, vt ĩ.l.proxi. poſtea reuerſus ad bonos mores eſt
factꝰ ꝟtuoſus,ſm eũ iſte erit nobilis,quod eſt falſum,niſi reſtitua
tur per principem,vt l.imperialis.ſ̃.de nup.¶ Itẽ pone aliquem
virtuoſum de crimine dãnatum,quod infamat contra virtutem.
Certe iſte erit nobilis,ſm eum,quod eſt falſum,cum infamie ſit,vt
l.athletas.in fine.de his qui notantur infamia. ¶ Item pone ex
vno Rege natum filium qui futurus eſt reprobus , ⁊ infamis, ⁊
predeſtinatus a Deo in dãnationem.Certe,ſm eum,iſte erit no-
bilis,quod eſt falſum , q̃ ſaltem interim anteꝙ̃ vitia committat,
eſt nobilis,vt hic, ⁊ infra, eadem lege ſenator. cum ſimilibus.
¶ Scdo probatur authoritate diuine ſcripture Eccleſieſtic. x.
A principe ſtultum poſitũ in dignitate ſublimi, ergo eſt nobilis,
licet ſtultus,⁊ tñ nec virtuoſus,nec predeſtinatus in felicitate.
Preterea,ſi eſt natus ignobiliter,ſurget in gloria,ſcribit, primo
ad Corin.xv.c. Uides ergo quod licet predeſtinatus ſit in gloria,
tamen donec eſt hic dicitur ignobilis. ¶ Item dicit Apoſtolus
ad Corint.iij.c.Uos nobiles, nos autem ignobiles vſque adhuc.
Preterea,ſi verum eſſet dictum eius,ſequeretur quod nullus ple-
beius eſſet virtuoſus,vel predeſtinatus in ſalutem,q̃ eſſet nobi-
lis,ſecundum eum,⁊ ſic nõ eſſet plebeius. ¶ Tertio ad hoc pro-
batur authoritate Phi.j.Ethi.iiij.c. qui dt. quod ſunt quidam
hoies virtuoſi,tñ ſunt nobilitate priuati. Preterea,põt eſſe quod
ſeruus vel ruſticus eſt virtuoſus cum omni virtute, vt q̃ eſt for-
tis vel prudens,iuſtus,⁊ expertus in his que ſibi mãdabuntur,⁊
tñ neſciret dñari.Certe iſte nõ eſt nobilis, vt dt Philoſophus.j.
Ethi.lx.c.nõ eſt nobilitas vbicunq; eſt ꝟtus.quid ergo dicemus?
57 ¶ † Dico,pro declaratione preſentis queſtionis habemus po-
nere tres nobilitates.¶ Prima eſt nobilitas Theologica,ſeu ſu
pernaturalis.¶ Scda eſt nobilitas naturalis.¶ Tertia eſt no-
bilitas politica ⁊ ciuilis. De prima Theologica ⁊ ſpirituali eſt
querendum in cõſpectu eterni iudicis,apud quem nulla eſt obũ-
58 bratio,nec aliquid latet,vt dicit poeta predictus. ¶ † Nã apud
Deum eſt nobilis oĩs,qui eſt in gr̃a faciente gratiã,vel gratum.
¶ Item omnis ille,qui eſt virtuoſus,dico de illa virtute,que fa-
cit hoiem felicem,intelligo hoc,ſcilicet ſi eſt in charitate.Si enim
aliquis in charitate eſt , ille eſt in gratia , non enim poteſt eſſe in
charitate ſine gratia , ⁊ iſta gratia conſiſtit in hoc quod Deus
ſua largitate fecit hoiem gratũ ſibi, vt habetur in Magiſtro ſen-
tentiarum in ſcdo libro diſtinctione decimaſecũda. ⁊ clarius ibi-
dem ab illo reuerendo doctore fratre Bonauentura de Balneo
regio , ⁊ a ſctõ Tho.in prima ſcde, queſtione centeſimadecima. ⁊
queſtione quinquageſima,⁊ hoc eſt verũ, ⁊ probatur primo Re-
gum ſecundo cap.vbi dicitur,Quicunq; honorabit me,ego ho-
norificabo eũ,qui autem cõtemnunt me , erunt ignobiles. Iſtos
aũt nobiles nõ poſſumus ꝑfecte cognoſcere,niſi per reuelationẽ.
Dr̃ enim Eccleſiaſti. vndecimo capitulo. Neſcit hõ vtrum amore
vel odio dignus ſit,⁊ multi ſunt deſtinati, qui apud nos reputã
tur ignobiles,vt patet ex dictis authoritatibꝰ Apoſtoli ad Co-
rin.iiij. ⁊ xxx.c. Iſtam ergo nobilitatem theologicã dimittamus
59 Theologis.† Scda igitur nobilitas eſt naturalis,⁊ hec põt con
ſiderari duobus modis. ¶ Primo,prout congruit animalibus
rationalibus,⁊ etiã irrationalibus, ⁊ alijs etiã ſenſu carentibus,
⁊ iſto modo dicuntur nobilia ⁊ ignobilia ſm nobilitatem opera-
tionum,vt in brutis patet.Uidemus enĩ quaſdã aues eiuſdẽ ſpe-
ciei nobiles,⁊ ignobiles.Exemplum in falcone, aliquis dicit gẽ-
tilis ⁊ aliquis peregrinus,⁊c. ¶ Idem de ceteris animalibꝰ Idẽ
de pomis,⁊ eodem modo inter artifices diſtinguimus quoſdam
nobiles, qui ſunt magis inſtructi alijs, ⁊ alij ſunt, quos ignobi-
les dicimus,vt ſ̃.de cond.in pub.hor.l.j.li.x.⁊ ſ̃.de poſt.l. promi-
dendũ,⁊ iſto mõ ſeruus,⁊ ancilla põt eſſe nobilis.Et ita habetur
Leui.ix.c.iſta ancilla nobilis, ⁊ de hoc loquitur Philoſophꝰ i.
Eth.in prin. Et de hoc nõ eſt nr̃m principaliter tractare: q̃ per
hãc nõ diſtinguitur nobilis a plebeio,de quo querimus. Secũdo
modo poteſt cõſiderari prout cadit in hominibus iſta nobilitas
naturalis,⁊ tunc debet intelligi naturalis , id eſt naturali ratio-
ne inducta , quod nos Iuriſte appellamꝰ de iure gentiũ primeuo
quod apparet,q̃ ſolis hominibus cõgruit. Et de iſta nobilitate
Philoſophus j.Ethi.iij.c. vbi dt quod nihil aliud quã virtus,
⁊ malitia diſcriminat ſeruum,⁊ liberum, nobiles,et ignobiles.
Hoc autem non eſt intelligendum de omni virtute , ſed de ea que
cõpetit aliquibꝰ,prout ſunt apti dñari,nõ de ea prout apti ſunt
ſubijci,prout per Philoſophũ.j.Politicor.ix.ca.dicendũ eſt er-
go,ꝙ talis nobilitas eſt ꝟtus,prout cõpetit his qui ſunt apti do
minari ſeu p̄eſſe.Uel ponas diffinitionẽ ꝟtutis quã ponit Phi-
60 loſophus j.Ethicorũ.Cũ dicta adiectiõe † tu dicas quod hec no
bilitas eſt quidã habitꝰ electiuus in medio cõſiſtẽs circa ea que
pertinẽt ad preeſſe,vel dominari.Et cũ hac determinatiõe poſſet
eſſe verum quod dicit poeta. ⁊ de hac nobilitate habet̃ lvj. diſt.
61 nunꝙ̃ de vitijs.† Tertia nobilitas politica,ſeu ciuilis, prout dif-
fert nobilis a plebeio,ſm quod accipimus apud nos ⁊ in foro no-
ſtro,tunc quod dicit poeta predictus omnino non eſt verum, q̃
tunc ſequerentur inconuenientie ſupraſcripte. Quid ergo dicen-
dum? Reſpon. Hoſt.in ſumma,de preben.⁊ digni.quod dignitas
eſt preeminẽtia quedã. Idẽ ergo dicendũ de nobilitate,q̃ nobili-
tas,⁊ dignitas idem ſunt,vt dictum eſt,ſed certe nimis generali-
ter loquitur,q̃ etiam ſerui habent preeminẽtias, vt ordinarius,
⁊ vicarius,⁊ etiã plebeij,⁊ ruſtici habẽt preeminentias,ſc; quod
quilibet paterfami.in domo ſua habet preeminentiã. Inn. vero in
c.de multa.de preben. dicit,quod illa eſt dignitas,que reputatur
dignitas,⁊ ſi non reputatur dignitas,nõ eſt dignitas. Iſtud non
probatur rõnibus,⁊ nimis gñaliter loquitur,tñ veritati propin-
quior eſt.Quid ergo dicendũ? Rñ.ꝙ nobilitas apud nos inuen-
ta eſt ad ſimilitudinem, ⁊ imitationem illius nobilitatis , que eſt
apud Deum,vt in auth.vt iudi.ſine quoquo ſuffra.§. itaq;. ſ̃.de
offĩ.prefe.preto.Afri.l.j.⁊ l.in noĩe Domini.in princ. ⁊ de nupt.l.
imperialis,in prin.Sicut ergo ille apud Deum eſt nobilis, quem
Deus ſua gr̃a ſibi gratum facit, ita in foro noſtro ille eſt nobilis
quẽ princeps ſua gr̃a,vel lex ſibi gratum, vel nobilem facit. Non
tamen poteſt eſſe ſimilitudo per omnia , ⁊ ideo de hac nobilitate
prout intelligitur apud Deum,relinquitur Theologis, quibus

eſt ſtandum. Prout vero loquimur de nobilitate apud nos, pone
diffinitionem veram, ꝛ examinabo eam, ex qua apparebit theo-
62 rica ꝛ practica huius materie.† Nobilitas eſt qualitas illata per
principatum tenentem, qua quis vltra honeſtos plebeios acce-
ptus oſtẽditur. Examinemus iſta verba diffinitionis. Dixi quod
nobilitas eſt qualitas. hoc eſſe verum apparet, quia poteſt adeſ-
ſe, vel abeſſe preter ſubiecti corruptionem, vt apparet in muliere
plebeia que nubit nobili, que ſtatim nobilis efficitur nobilis, vt
j. eo. l. mulieres, ꝛ l. femine. de ſenatuſcon. ꝛ in his quibus Impe-
rator concedit dignitatem, vt per totum hunc librum. Item ea
dignitas que adeſt, poteſt abeſſe, vt in muliere nobili que nubit
plebeio. vt hic vel in eo, qui propter delictum perdit dignitatem,
vt j. eod. lege quoties, ꝛ l. iudices, ꝛ ſic eſt poſſibile quod in aliqua
parte temporis eſſet quis nobilis, ꝛ alia ignobilis, ꝛ econtra. Et
ex his ſequitur aliud. Nam cum de diuerſitate temporis, vel lo-
corum idem ſit iudicium, vt l. vinum. ff. ſi certum petatur, ꝛ l. fi. de
condi. tritic. ſequitur quod idem homo loco certo ſit nobilis, ꝛ lo-
co certo ignobilis, quod eſt verum. Pone Seracenum nobilem
a nobis captum, certe ex quo eſt captus, erit ignobilis apud nos,
quia ſeruus. Idem ſi aliquis de noſtris nobilibus caperetur ab
63 eis, ꝛ iſtud eſt clarum. Et expreſſius videmus † in ciuitate iſta
Peruſij, quod ſi aliquis plebeius efficiatur miles, habetur pro no-
bili. Sed in ciuitate Florentie etiam poſt militiam remanet po-
pularis, ꝛ eſt expreſſum in l. munerum. §. j. ff. de mune. ꝛ hono. et
64 hoc eſt verum, ſed clarius declarabitur j. † Sequitur in diffini-
tione illata. hoc ideo dico. quia nullus poteſt habere dignitatem
a ſeipſo, ſed oportet quod per alium conferatur a ſua authorita-
te aſſumens eam, incidit in crimen falſi, vel in l. Iul. maie. vt l. iij. §.
fi. ad l. Iuliam maie. ꝛ ff. de fal. l. j. in l. j. in fi. ꝛ extra de reg. iu. cap. j.
lib. vj. Item ideo dixi illata, quia dignitas confertur in alium ex
mera gratia concedentis, non ex aliqua neceſſitate, que ſibi impo-
natur ratione alicuius meriti recipientis, vt in authen. vt iu. ſine
65 quoquo ſuffragio. §. itaque. † Fateor tamen quod poſſunt alique
cauſe precedere, que ex congruo impellunt concedentem ad con-
cedendum, non autem impellũt ex neceſſitate, ꝛ iſte cauſe poſſunt
eſſe triplicis generis. Primo, virtutes ꝛ actus virtuoſi, vt ſupra,
de ſtatu. ꝛ imaginib. l. vt virtutum. De hoc habemus exemplum
per totum iſtum librum vbi per actus virtuoſos dantur dignita-
66 tes, vt ff. de origi. iu. l. ij. † Secundo, vitia, ſeu actus vitioſi, vt dicta
l. ij. §. poſtea cum Appius, vbi propter furtum quis cõſequutus
fuit dignitatem, ꝛ officium. Et hoc videmus quotidie apud prin-
cipes ſeculares, ꝛ eccleſiaſticos, quod propter vitia aliquis ipſi
Principi efficitur acceptus, ꝛ ab ipſo nobilitates, ꝛ dignitates
67 conſequitur. ¶ † Predicta que dixi. quod ex mera gratia con-
ceditur dignitas. ꝛ intelligo in principe, qui non recognoſcit ſu-
periorem. alias ſuperior poteſt cogere inferiorem. vt det dignita-
tem alicui, ꝛ ſic quo ad concedentem erit debita. quo ad recipiẽ-
tem erit mera gratia. ſ. de offi. queſt. l. j. Et de hoc ſunt multi ca-
ſus decretalium. Item quod dixi, quod propter vitia concedun-
68 tur dignitates, verum eſt loquendo ciuiliter. † Fateor tamẽ quod
concedens preferens indignum digno, peccat, vt dicit beatus
Tho. de aqui. in ij. ij. q. lxiij. vbi tractat vtrum acceptio perſona-
69 rum ſit peccatum. ¶ † Tertio ſunt quedam que non ſunt vitia
nec virtutes, vt progenies. propter quam lex ſeu Princeps con-
cedit dignitatem, vt hac l. ꝛ ſ. dictum eſt. ꝛ matrimonium. quia no-
bilitatur mulier propter virum ſine aliqua eius virtute. ꝛ in ma-
tre, que nobilitatur propter filium quandoque, vt ff. de ſena. l. j.
70 quod dic. vt ibi. † Ex predictis ſequitur, quod dignitas ſeu no-
bilitas cadit quandoqꝫ in ignorante. quod patet, quia, vt dictum
eſt nobilitas conſiſtit in acceptatione eius, qui dignitatem con-
fert. Unde ſicut dilectio mea in qua accepto Titium, poteſt ca-
dere in eum ignorantem, ita ꝛ dignitas', vt apparet expreſſe in
puero nato ex nobili, quia ſtatim eſt nobilis, licet nil intelligat vt
probatur in auth. de defen. ciuitatum. §. ſed interim. ꝛ not. ſ. de iu-
71 riſdictione omnium iudicum. l. priuatorum. † Ex his ſequitur,
quod eſt nobilitas non eſt voluntate, nec in intellectu, nec eſt a-
ctus voluntarius eius qui nobilis efficitur, quod patet. quia ca-
dit in ignorantem, qui circa id quod ignorat, nullam habet vo-
luntatem, vt no. in l. ij. ſ. de acquir. poſ. nec in perſona ſeu corpore,
nec in parte ſeu corpore ſenſitiuo conſtat, ſed ſolum acceptatione
dignitatem conferentis. Determinatur enim in perſona eius qui
efficitur nobilis ſicut viſio in re viſa, ꝛ dilectio in re dilecta. Et
ſic ante cognitionem illam nulla obuenit noua qualitas in per-
ſona nobilitata, ſed dicitur nobilis reſpectu acceptationis. Fa-
teor tamen quod poſtquam ſciuerit, imprimetur in eum qualitas, quia
incedet vt nobilis, ꝛ operabitur vt nobilis, ꝛ ſimilia. Hoc videtur
velle gl. in l. priuatorum. ſ. de iuriſdictione omnium iudicum. que
dicit quod ſtatim habet dignitatem. ſed non effectum. Non er-
go eſt parum iſta nobilitas, quia cum hõ ſe acceptũ cognoſcet. plu-
72 ra audebit. † Ex predictis patet, quod talis nobilitas poteſt ali-
cui in puncto mortis conferri, quod patet quia poteſt conferri in
ignorantem, ꝛ conſiſtit in acceptatione alicuius. Simile in lega-
tis que queruntur ignoranti, vt l. cum pater. §. ſurdo. ff. de legatis
ij. ꝛ ſ. quando dies legati cedat. l. finali. Simile in conditionibus
poteſtatiuis que poſſunt impleri per alium, vt ff. de ſtatu ho. l.
Arethuſa. ꝛ ſeq. de cõdi. ꝛ demõſt. l. ij. Et ſic patet, quod in pũcto
73 mortis quis põt effici miles, ꝛ quod † infans, vel pupillus, lꝫ ni-
hil intelligãt, poſſunt effici milites, ꝛ coronarij. Et ſimilia probã-
tur de teſt. mil. l. ſi. de mun. ꝛ hon. nõ cõtin. inter pa. ꝛ fi. l. fi. §. j. li. x.
74 † Ex hoc ſequitur aliud quod talis nobilitas nõ eſt virtus. Quod pa-
tet quia virtus conſiſtit in voluntate, ſeu habitu mẽtis, vt ff. de iuſt.
ꝛ iur. l. iuſtitia. vbi dicit quod hec virtus que eſt iuſtitia, eſt cõſtãs
ꝛ perpetua volũtas. ꝛ ſic virtus que eſt in habitu voluntatis, ꝛ in re-
ctitudine voluntatis, quod apud Theologos ꝛ apud Philoſo-
phos eſt vulgatiſſimum. Et ita intelligo d. l. iuſtitia, et ſanctus
75 † Tho. de Aquino. ij. q. lxij. vbi quęrit. quid ſit iuſtitia, lꝫ tñ volũtas nõ
ſit virtus, eſt tñ ſignũ virtutis de pſenti, vel ſperatur in futurum, quia
credendum eſt principatum tenentem, qui aliquem ponit in di-
gnitate, hoc facere propter virtutes. ff. de offi. prefe. pret. l. j. ꝛ pro-
pter nobilitatem parẽtum bene ſperatur de filijs, vt in auth. de
76 admi. offi. † Unde in dubio in electiõibus, ꝛ teſtimonijs. ꝛ alijs acti-
bus, vbi ſi voces eſſent hincinde pares preferuntur nobiles, vt ff.
de pact. l. maiorẽ. in prin. ꝛ ff. de teſti. l. iij. §. j. ꝛ l. ob carmẽ. §. fina. ꝛ
ibi no. Sequitur in diffinitione per principatum tenentem. Hoc
77 dico † quia ille qui tenet principatũ, põt cõcedere dignitatẽ. ꝛ non
alius. ff. de appel. l. ſi conſtat. extra de elect. ca. ij. Item quod dico
principatum tenentem, intelligo generaliter ſiue ſit ille qui tenet
principatum omnium, vt Deus, qui quandoqꝫ iſtas dignitates
ꝛ nobilitates tẽporales immediate cõſtituit, vt lib. j. ꝛ ij. Regum.
ſiue de principe vniuerſali mundanorũ. ſicut de principe Roma-
norum, cuius ſunt oĩa. vt in l. bene a zenone. de quad. pſcrip. et l.
deprecatio. ff. ad leg. Rhod. de iact. de quo ſine dubio cõſtat quod
per ſe ꝛ ſuas leges dignitates confert, ſiue ſit alius Princeps infe-
rior, vt Rex, marchio, dux, vel magnus Comes, qui hꝫ poteſtatẽ
78 condendi leges in ſuos. † Et idem intelligo de quolibet populo,
qui habet poteſtatem condendi leges. ff. de mune. ꝛ hono. l. j. circa
prin. ꝛ l. vt gradatim. §. j. quod patet, quia per leges conceditur no-
bilitas, vt per totum hunc lib. ſed ciuitatibus princeps concedit
quod poſſint ſibi legẽ facere. vt ff. de iuſt. ꝛ iur. l. oẽs populi. ergo,
79 ꝛc. † Ex predictis multa inferuntur. ¶ Primo. quod predicti
magni barones licet non ſint milites, tñ poſſunt facere milites,
80 quoniam habent poteſtatem legem condẽdi. ¶ † Sꝫ tamen dubi-
tatur, ſi rex vel baro tranſit per alias partes extra ſuum regnuꝫ,
vtrum poſſit creare milites. Et videtur quod non, quia ibi. vt pri-
uatus homo habetur. ff. de officio prefecti vrbis. l. fina. In cõtra-
rium eſt veritas, quia ea, que ſunt voluntarie iuriſdictiõis. poſſunt
extra territorium exerceri, vt l. prima ꝛ ſecunda. ff. de offi. procon.
81 ꝛ leg. † Ex predictis ſecundo infertur quod populus huius ciuita-
tis poteſt facere milites, vel concedere aliam dignitatem. Sed cõ-
tra hoc videtur prealleg. l. ſi conſtat. de appel. Solu. intelligo ibi
ad vocem popularium plebeiorũ, qui nõ habent authoritatẽ ſine
82 decurionibus de iure cõi, ſecus ſi totus populus feciſſet. † Tertio
ex predictis infertur, quod ſicut ciuitas per ſua ſtatuta. ꝛ cõſuetudi-
nes põt derogare iuri communi, vt l. de quibus. ff. de legi. ita põt
dignitates, ꝛ nobilitates, que a iure cõmuni inducuntur, nõ acce-
ptare, vt nobilitates. Et hoc videmus de facto hic. Nam de iure
cõi omnis, qui eſt de numero conſiliorũ, vel decuriorum, eſt nobi-
lis, vt ff. de decurio. l. ſpurij. in prin. Hec aũt ciuitas Peruſij non
admittit, imo remanẽt decuriones, ſiue conſiliarij plebeij, ciuitas
Uenetiarum admittit, ꝛ pro hoc eſt caſus in l. fin. §. j. ff. de mune.
83 ꝛ hono. ¶ † Quarto infertur ex predictis, quod illa, que nõ eſt digni-
tas de iure cõmuni, tamen poteſt eſſe nobilitas per ſtatuta vel cõ-
ſuetudines ciuitatum. Exemplum, militia de iure cõmuni nõ eſt
dignitas, ergo nec nobilitas, niſi in militibus vrbis Rome vt j. de
eque. dig. l. j. ꝛ ibi no. tñ quedam ciuitates admiſerunt hãc nobili-
tatem, vt in hac ciuitate, licet Florentini contra, vt dictum eſt. Et
hoc patet quod non omnis militia facit quem nobilem, ſed quẽ po-
pulus acceptat. Unde milites curiarũ, vel ciuitatũ, vt ſunt iſti hi-
ſtriones, non erũt nobiles, quia non acceptãtur vt nobiles. Ita de
his qui vocantur milites gaudentes. Poſſunt ergo per ſtatuta
fieri de ignobilibus nobiles, ꝛ ecõtra, ꝛ hoc in multis locis ſerua-
84 tur. ¶ † Sed circa predicta dubitatur quõ miles, qui nullam hꝫ
iuriſdictionẽ, põt facere aliũ militem. Reſpon. hoc põt facere au-
thoritate conſuetudi. que habet vim legis, vt ff. de legi. l. de quib.
85 † Sequitur in diffinitione, qua quis vltra honeſtos plebeios. ꝛc.
Hoc ideo dico, quia plebeiorũ quidam dicuntur honeſti, quidam vi-
les, vt j. e. l. mulier, ꝛ l. capitaliũ. §. fi. ff. de pe. ꝛ de arb. l. j. §. pe. ꝛ l. pe-
dius. ff. de incẽ. rui. naufra. §. j. lꝫ ergo honeſti ſint magis accepti
quã viles, non tñ, propter hoc ſunt nobiles, nec deſinũt eſſe plebeij.
86 oportet ergo quod ſint accepti vltra honeſtos plebeios. † Sꝫ hic põt
dubita-

dubitari quare in noſtro vulgari nomine plebeiorū nō vtimur.
reſpondeo fateor. Nā in iſtis ciuitatibꝰ Italie, ꝛ ſpecialiter Tuſ
cie appellamus commune, ꝛ populū, vt cum dico cōmune, compre
henduntur omnes nobiles ꝛ ignobiles. Cum dico populū, cōpre
87 henduntur plebei, ꝛ ignobiles tantum. †Unde ſi quis practica
ret iſtā materiā, haberet facere articulū, ꝛ probare primo de iſto
vſu cōmuni loquendi, ꝛ intelligendi. quodqualiter fiat, dixi plene
k in l. Labeo.[k] de ſuppel.leg. ꝛ dicā ĩ. in fi. Poſtea haberet facere
articulos ad probandū alia, que requirūtur ad nobilitatē de qb.
ĩ. dicā. Sequitur in diffinitiōe, acceptus. hoc ideo dixi, qꝛ nobili
tas conſiſtit in hoc ꝙ ſuperior facit quem ſibi gratū, ꝛ acceptū,
vt ſ. dixi. Sed hic inſurgit dubiū. Nā in iſtis ciuitatibus, que re
guntur ad populū, illi qui dicūtur nobiles, ſunt minꝰ accepti in
impoſitione penarū, ꝛ in multorum officiorū exhibitione, ꝛ in pe
nis pecuniarijs, in quibus magis puniuntur nobiles, quā ignobi
les, ꝛ in multorū officiorū exhibitione, a quibus excluduntur no
biles, ꝛ ſic videtur ꝙ illi non poſſunt dici nobiles, cū non ſint ma
gis accepti, ſed minus, ꝛ ſic diffinitio nobilitatis eis nō congruit.
88 Reſp. †quod nobilitas ſemper importat acceptationē, ꝛ bonum
eius, ad quem refertur. Hoc autem pōt eſſe duobus modis. Uno
modo ſcđm ſe, vel per modum cauſe. Alio modo ſecundum alium
modum. Primo modo quando ſcđm ſe, plura exempla ſunt ſupra
poſita. quia ideo quis dicitur nobilis, quia acceptus, ꝛ in dignita
te poſitus, ꝛ alijs antelatus. ¶ Secūdo modo per inuocationem,
vel per modum cauſe, ꝛ tunc procedit arg. factum in contrarium.
89 ¶ †Nam nobiles de iure communi plus puniuntur penis pecu
niarijs, vt l. quedam delicta. ff. de pe. ſupra de epiſc. ꝛ cleri. l. preſ
byteri. Et licet iſtud plus punire, ſit malum, tamen cauſatur a bo
no, ꝛ ab acceptatione facta a delinquente. Nam ideo qꝛ nobilitas
ꝛ dignitas erat ſibi conceſſa a lege, habuit pro maiori delicto, ſi ip
ſe delinquat, ꝛ ſic eſt magis ingratus, ꝛ eodē modo ſtatuta vel lex
hoc facit, vt eorū audacia compeſcatur. Naꝫ iſtud plus puniri re
ſpectu cauſe denotat bonitatē ad bonum finem, ſcilicet in exhibi
tione beneficiorum. Nā a quibuſdaꝫ remouentur nobiles. Et po
ſito quod iſtud remoueri ſit malū, tamen cauſatur ad bonuꝫ, quia
populus videns eum multum acceptum, dubitat ne ſi proponere
tur alijs, opprimeretur populꝰ, ꝛ ideo nobilis ab officio remoue
90 retur ſecūdum inſtantiam. Et †hoc videmus in principe. qui pro
pter ſalutem ſtatus quoſdam remouet de vna ciuitate, ꝛ ponit in
aliam. vt ſ. de iur. fiſ. l. certa forma, ꝛ ſupra ne lice. hab. metropol.
l. j. ſicut aliquando prefectus interdicit propter quieteꝫ alicuius
ciuitatis alicui aliquem locū, vt l. j. §. j. de offi. prefect. vrb. ꝛ cauſa
iſtius poteſt eſſe, licet remota nobilitas ꝛ acceptatio illius, quia
potens minus acceptatur, ꝛ hoc eſt de mente Philoſophi. v. Po
liti. vbi dicit, quod propter exceſſum, vt quando quis fuerit potē
tie maioris, conſilium eſt eum relegare in agro, ꝛ alibi in eo. libro,
ſic debet legibus ordinari, vt nullus fiat multum excedens poten
tia, nec amicorum. neque diuitiarum, vel pecuniarum. Si autem
non ſequeſtratus faceret ſtrages eorū. Uides ergo quod per ſe,
91 vel reſpectu cauſe nobilitas commune importat bonū. †Ex predi
ctis apparet, quod nobilitas habet in ſe aliqua grauamina anne
xa, que per ſe ſunt mala. Ex quo infero mirabilem concluſionem.
92 †Aliquis priuatur nobilitate vel dignitate propter ſuuꝫ delictū
Certe quo ad omnia commoda dignitatis ꝛ nobilitatis erit pri
l uatus,[l] ſed omnia nobilitatis, ꝛ dignitatis onera, quatenꝰ ſepara
bilia ſunt retinebit, quod apparet per rationē. qꝛ pena non debet
eſſe cauſa premij, vt l. ſiue hereditaria de negotijs geſtis, ꝛ de here
dibus inſtituen. l. ſi quis ſolidum. premium autem eſſet quod rele
uaretur ab oneribus, vt eſt expreſſum ſupra de infa. l. j. li. x. ꝛ ff. de
93 interd. ꝛ releg. relegatorū. § fi. ꝛ l. ſeq. ¶ †Sequitur in diffinitione
oſtenditur, ꝛc. Hoc ideo dixi, quia ſi mille annis qui viueret plenꝰ
omnibus virtutibus ꝛ princeps eum ſumme diligeret tamen ple
beius remaneret donec tranferatur in eū aliqua dignitas, ſeu no
bilitas, per quam diſtinguatur a plebeijs, vt patet ex his ꝗ ſupra
dixi in illa queſtione, vtrū nobilitas ꝛ dignitas ſint idem. ¶ Sed
94 quero qualiter fiat iſta oſtenſio. ¶ †Reſpōdeo, poteſt fieri verbis
expreſſa hoc continentibus, ꝛ tunc non eſt dubiū, vt l. ille. §. cū in
verbis de legatis tertio. In verbis tamen poteſt eſſe differentia.
¶ Nam quando princeps aliquem nobilitat, cōmuniter ſe refert
ad nobilitatē, que habetur reſpectu certe dignitatis, vt ĩ. de pre
po. ſacri cubicu. l. cubicularios, ꝛ de comiti. cōſiſto. l. j. ꝛ idē habet
95 in multis rubricis. que ſequuntur poſt illā. Ciuitates. † vero per
eorū ſtatuta faciunt vt aliqui habeantur nobiles ſimpliciter, nec
adijciunt qua nobilitate, ꝛ tunc etiam erit nobilis, ſed nobilitate
infirma ꝗ eſt nobilitas innominata, de qua dixi ſ. in j. queſt. Eſt
96 ēt ſpecies per ſe. ꝛ verbū †debꝫ referri ad id cui congruit ſecundum
ſpeciem, non ad id cui communiter, ꝛ in genere, vt in l. hoc legatū.
de lega. iij. Quandoque hoc non exprimitur, ꝛ tunc debet fieri in
aliquo actu hoc importante, quaſi de neceſſitate, argum. l. pro he
rede. §. Papinia. de acqui. heredi. vt ſi concedatur alicui aliquod
beneficium, quod haberet nobilitatem, ꝛ dignitateꝫ annexā, vt ſi
concedatur alicui ducatus. Marchio, vel comitatus, ꝛ ſimilia, vt
ff. de munerib. ꝛ honoribus. l. honor. quis dicatur march. capit. ſ.
97 ¶ †Sed dubitatur. que ſunt iſta officia que habent nobilitatem
annexam, ꝛ dignitatem. ¶ Reſpondeo, de iure cōmuni ſunt mul
ta, vt patet per totū iſtum librum. ſed qꝛ iſta officia non ſunt ho
die in vſu. ideo do talem regulā. Iſtud officium, ſeu ille actus, hꝫ
in ſe dignitatem, ſiue nobilitatē annexam. ꝙ in vniuerſitate illa,
vbi de hoc agitur, habere illam reputatur. Iſtud probaꝰ primo
authoritate Innoc. in cap. de multa. extra de preben. ¶ Secūdo
per tex. ff. de mune. ꝛ honor. l. fi. in prin. ibi. queſtura quoqꝫ in ali
qua ciuitate inter honores non habetur. ¶ Tertio probo per ra
tionem. Dignitas, ꝛ nobilitas conſiſtit in acceptatione eius, qui
poteſt tribuere dignitatem. Aut ergo ille populus, qui hꝫ illud
officium pro nobilitate. ꝛ dignitate. hꝫ iuriſdictionem, ꝛ tunc ſine
dubio ſufficit qđ poteſt inducere, vt ſupra dictum eſt. Nec curo
quomodo iſtam ſuā dignitatem declaret verbis ſeu factis. ff. de
legi. l. de quibus. in fine. Aut ille populus non habet iuriſdictio
nē, ꝛ tunc requiritur volūtas Principis. ſed illa iā declarata eſt,
ꝙ illud ibi habetur pro nobilitate. quā vniuerſitas illa hꝫ, vt l. fi.
98 ff. de mune. ꝛ honor. †Ex iſtis manifeſte apparet, qualiter debent
formari articuli. qñ aliquis vult probare aliquem nobilem eſſe.
¶ Primo debet ꝓbare quomodo vſus cōmunis loquēdi, ꝛ com
munis modus intelligendi ſic ſe habet, ꝛ habuit, ꝙ appellatione
communis continentur omnes de ciuitate nobiles ꝛ ignobiles, ꝛ
appellatiōe populi ſeu popalariū, cōtinentur omnes de ciuitate,
nobilibus exceptis. ¶ Scđo quod communis modus loquendi
ꝛ intelligendi ſe habet, quod ille. qui eſt Comes, vel de prole Comi
tum ſeu militum, ſit nobilis, ꝛ non contineaꝰ appellatione popu
larium. ¶ Tertio ꝙ ille homo. de quo agitur. puta Titius eſt co
mes, vel de prole comitū, vel miles de prole militū. ꝛ ſimilia, ꝛ eodē
modo ſi quis vellet probare cōtrarium, ſcilicet. quod non ſit nobi
lis, quia forte ius commune habet cōtra ſe, debet facere articu
99 los in contrariū. †Et aduerte, quod vbicunqꝫ ſit mentio de com
muni vſu loquēdi, ſeu intelligēdi, debes intelligere de vſu longi tē
poris, ſcilicet, x. vel xx. anno. vt in l. Labeo. de ſup. leg. ꝛ ibi habe
tur modus probandi, quem pulchre poſui. Sed ſi quis faceret ar
ticulum ſimpliciter ꝙ talis fuit, ꝛ eſt reputatus nobilis non ſuffi
100 ceret, qꝛ verbum nobile, eſt equiuocū, vt ſ. in ij. q. †Et dictum te
ſtis. qui deponeret ſuper arti. non concluderet de neceſſitate, vt ex
tra, de proba. in c. in preſentia. Oportet ergo quod concludat qđ
ſit nobilis ex nobilitate que facit quem differre a plebeio ſeu po
pulari. In iure autem iſtud nomen popularium, prout differt a
nobilibus. habetur. ff. de app. l. ſi conſtat, ꝛ de penis. l. capitalium.
§. ſolent. In quibuſdam tamen partibus predicti, qui ſupra, ſunt
nominati nobiles appellantur magnates, vt Florentie, alibi ap
pellantur maiores, vt Uenetijs, vnde ſcđm diuerſitatem locorum
diuerſificanda ſunt nomina, ꝛ articuli diuerſimode formandi, qđ
eſt iudicio aduocatorum, qui ſunt in partibus relinquēdum. Di
cas ergo ꝙ verbaliter ille eſt nobilis, qui nobilis appellatur vel
reputatur. Ex predicta expoſitione diffinitionis queriꝰ vſque ad
quos deſcendētes tranſeat nobilitas, que attribuitur ex genere.
Et gl. hic reſpōdet quod vſqꝫ ad pronepotes, vt ſupra, de queſt.
l. diuo. que hoc probat nā vltra pronepotē nō eſt acceptus vltra
plebeium, vt ibi no. Tu tamen dicas latius. Quandoqꝫ illud ex
quo ſequitur nobilitas, trāſit ad poſteriores, vt regnū. ducatus,
ꝛ comitatus. ꝛ ſimilia, ꝛ tunc vſque ad infinitū erit nobilis ille, ad
quem tranſit, non ex parentum perſona, ſed quia ipſe habet id. ex
quo eſt nobilis. Quandoque iſtud nō tranſit, ꝛ tunc de iure com
muni ex perſona parentum non tranſit vltra pronepotes, ſed ſe
cundum conſuetudinē in quibuſdam partibus Italie, omnes de
ſcendentes admittuntur, vt habeantur pro nobilioribus, ꝛ tunc
iſtud eſt probandum. Quandoque iſti admittuntur limitatiue, vt
habeantur pro nobilibus donec peruenerint ad paupertatē, ꝛ ad
m viles artes, ꝛ tunc incipiunt eſſe ignobiles,[m] argu. ĩ. eo. l. ne quis. ꝛ
ita loquitur authoritas Philoſophi ſ. alle. v. Polit. vbi dicit no
biles eſſe videntur, quibus aſſiſtunt progenitorum virtus ꝛ diui
tie. Nam intelligo quod politica. que tunc regnabat, admittebat
nobilitatē ex progenie, donec durabant diuitie. Unde breuiter ſe
cundum quod Princeps, vel populus acceptauit, ita eſt nobili
tas, vt ſ. oſtenſum eſt, hoc de nobilitate ſufficit. De materia digni
tatis ꝛ nobilitatis, ponit Laudenſis in materia de Principe, in
ti. de dignitate. Et adde ꝙ in concernentibus nobilitatem preſu
mendum eſt pro nobilibus. cap. illud. xl. diſtin. in gl. Adde quod
nobilitas ingenij, ꝛ ſcientie, prefertur nobilitati ex accidenti. Di
ctum eſt Cy. in l. quiſquis de poſtul. Adde c. j. de dona. ꝛ adde qđ
etiam conſiſtit in animo, ꝛ ideo nobilitas animi ex largitionibus
cognoſcitur. l. filiuſfami. ff. de donat. Facit quod not. Innocen. in
c. grandi. de ſuppl. negl. prelat. ꝛ in clement. j. de reliquijs ꝛ vene
ra. ſanctorū. dicit qui donat quod diutius durat, gratius habeꝰ.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

⁊ per famam probatur nobilitas,⁊in l.prouidendum.ſ.de poſtu.
In eo.in ver.no.ꝙ filia,ibi ſciendũ.ꝙ no,adde Bar.in l.cuʒ qs de
cedens.§.codicillis.in vlt.gl.de le.iij. In eo.in ver. aduertendum.
adde ꝙ vir dicit̃ aliquãdo a virtute,vt in c.illud.Ambroſij. xxxij.
q.vij.⁊ no.gl.in c.j.de clãdeſt.deſponſa. In eo.in ver.eſt igit̃ viden
dum.vide ꝑ doc.⁊ gl.in c.j.de prohi.feud.alie.per Loth. In eo.in
ver.vltimo ipſi diffamãt. Pro hoc Ang.idem tenet in l.ſed ſi ſu-
ſceperit.§.j.ff.de iud.vbi dicit ꝙ quilibet doctor dicit̃ nobilis,⁊
null⁹ preſumitur nobilis,⁊ miles,niſi probet. Bal.in c.j. §.ſi ruſti
cus de pace tenẽ.Et an faciẽs artẽ mechanicã poſſit eſſe nobilis.
Bal.in l.nobiliores.ſ.de commer.tex. in c.j.de do. dicit quod na
tura nobilitatis ſeu nobilium eſt vt ꝙ donant,exiſtimẽt ſe debe-
re,⁊ ſic in eo non cadit obligatio ad antidora,vnde nobilitas co-
gnoſcit̃ ex largitionibus. Facit tex.in l.filiuſfa.ff.de dona.⁊ quod
no.Inn.in c.grãdi.de ſupplẽ.negli.prela.⁊ in cle.j.de reli.⁊ vene.
ſanctorũ.adde ꝙ doctor plebeius valẽs ⁊ virtuoſus ꝑfert̃ doctori
minus valẽti,lʒ ſit nobilis genere. Bal. in l.nemini.ſ.de aduo.di-
uer.iud.Facit c.de multa de preben.⁊ in c.nunc veſti.lvj.diſtin.ꝙ
dicit ꝙ natus ex parentibus prorſus alienis a virtutibus, dum-
modo ipſe ſit virtuoſus,debet preferri nato ex claris parentibus
licet ſit virtuoſus. Pro quo facit vbi paritas eſt prefert̃ nobilis
genere.Bal.in d.l.nemini.In eo.ĩ ver.ſequunt̃ in diffinitiõe illata,
facit ꝙ no.Bar.ſ.de profeſ.⁊ medic.l.reddatur.⁊ ibi notaui li.xj.
Adde tex.⁊ Bar.in l.j.ſ.vt dig.ordo ſerue.vbi vſurpans honorem
⁊ dignitatem.illicite,punitur pena ſacrilegij,⁊ vide Bal.in l.da-
ta opera.qui accuſa.non poſſ.vbi dicit de nominante ſe comitem,
qui non ſit.⁊ creãte notarios quod punitur pena mortis,in c.pa-
ratur.xxiij.q.j. In eo.in ver.⁊ ſic patet, ꝙ in articulo mortis quis
mera gratia principis,non autem inferior a principe,poſſet digni
tatem concedere.in d.l.fi.ſ.de re mil.qui ita intelligit l.ad Rempu
blicã.ff.de mu.⁊ hon. In ver.ſed dubitatur an aliquis,⁊c.vide no.
per doc.in l.fi.ff.de iuriſ.om.iud. In ver. quãto infertur, in verbo
exemplum de iure communi. Adde Alber.in l.milites.ſ.de loca.⁊
Lau.in tractatu de principe,in ti.de milit.concluſio.xiij.⁊ ꝙ mili
tia ſit dignitas,eſt tex.Inſti.qui.mo.ius patr.pote.ſol.in §.filiuſf.
⁊ Ro.in ſermone incipiente,manifeſtũ eſt,⁊c. In verſ.ex predictis
apparet ibi aliquis priuatus,⁊c.intellige hoc eſſe verũ,ſi non ami
ſit ciuitatem,⁊ bona propter illud delictum, ſed tantummodo no
bilitatem,⁊ dignitatem.nam ſi alias fuiſſet bannitus ⁊ bona fuiſ
ſent publicata non teneretur ad onera. Bar.in l.damni.§.qui dam
ni.ff.de dam.infe.facit l.decreto.de ſuſpec.tut.⁊ l.ſi ſeruus pluriũ.
§.ſi quis.de le.j.⁊ ibi per Pau.de Ca.⁊ Are.nec obſtat l.ſine her.
⁊ alia iura hic alllegata,quia loquitur in illis qui retinebant bo-
na,quia ſuper eis poterat imponi collecta,⁊ adde Bar.in l.ad co
gnitionem,ex quibus cauſis in poſſeſ.catur. Alex.

ADDITIONES.

a ¶ Dignitas. Vide Feli.in c.clerici. de iudi. vbi quod non eſt di-
gnitas. Adde Iac.Rebuf.in l.j.nu.j.ſ.de mun.⁊ hon.omnino per
Lud.Ro.ſing.ſuo conſi.cccccvij.inci.an ſit militia dignitas.
b ¶ Non poteſt. De omnibus infraſcriptis vide Feli.in ru.de ma-
gi.vbi plene.⁊ que ſint eorum prerogatiue.Ego amplio hoc dictũ
ſcilicet quod doctor non poſſit torqueri,vt procedat etiam ſi con
ſuetudo ſit in contrarium ita no.caſus eſt ſing.ſecundum Bar.in
l.omnes iudices.ſ.de dec.li.x.quem ad hoc refert ⁊ ſequitur Ro.
ſing.ſuo,ccccxc.inci.milites doctores ⁊ decuriones,⁊ ibi in apo-
ſtil.multa vtilia ad hanc materiam.
c ¶ Preferendus. Adde Feli.in c.clerici. de iu. ⁊ late in rub. de
maio.⁊ obedientia.
d ¶ Dignitatem. Adde Feli.in c.dilecti.de maio.⁊ obed.
e ¶ Dignitatem. An Abbatiſſa dicatur habere dignitatem,vi-
de Fel.in c.meminimus,ver.vlterius.quero.de accuſ.
f ¶ Animum. Facit dictuʒ Valer. Maximi in cap.de mu.fortune
in exemplo de Syphace rege,⁊ in fi.dum inquit, itaque neqʒ dici
debeant bona que inflictorum malorum amaritudinem deſide-
rio ſui duplicant.
g ¶ Nobilitas. Adde beatuʒ Chryſ.ſuper Mat.in homil.xv.ver.
bene autem ait,vbi inquit quod nihil eſt quod ſic hominẽʒ faciat
inſignem atque conſpicuum quam virtus,etiam ſi magno ambi
tu optet latere,vt enim ſplendor iſte virtutis,in ipſo ſole refulget,
ita virtutibus circundatus, vndique clarus eluceſcit. nec in ter-
ram ſolummodo radios proprie virtutis emittit,ſed ſupra ipſum
etiam celum proprio fulgore radiat.
h ¶ Sumantur. Vide tu ad hoc copioſe ⁊ no.Fel.in cap. ſuper eo.
in ver.no.ſecundo.cum ſeq.de teſt.⁊ do.Soci.in conſi.cclvj. incip.
eleganter,⁊ ſubtiliter.ver.fi.prima ratio eſt,⁊ Paulum de Caſt.in
conſi.cxxviij.⁊ in conſi.cxxix.
i ¶ Urbis Rome. adde Pau.de Ca.in conſil.ccxviij.quod dixi in
d.l.j. Alex.in text.

k ¶ Dixi plene in l.Labeo.poſt princ.ver.⁊ hoc eſt vtile ſcire, vbi
etiam poſui in addi.ad ipſum in ver.communi vſu loquendi. Dixi
poſt Bald. in l.omnes.nu.ij.verſic.qualiter autem formari debet
articulus in apoſt.in ver.reddere cauſam ſciente.ſ.de ferijs. poſt
Lanfran.in c.quoniam.contra.§.teſtium depo.nu.ciij.ver.queri-
tur vltra ꝑdicta in ver.ſignifi. extra de prob.poſt Panor.in c.ca-
pellanus.nu.j.in verſi.ſecundum communem vſum.extra de fer.⁊
Feli.in proe.decreta.ver.ij.no.quod ad probandum communem
vſum ⁊ Tho.ferrarium omnino in ſuo tract.cautelaruʒ,caute.lij.
inci.tu habes quod communis opi.
l Priuatus. Adde Feli.in c.intelleximus.
m ¶ Ignobiles. Adde Feli.in c.cum adeo.de reſcr. cum nonnullis
remiſſionibus,quas in apoſtilla ibi poſui.

LEX II.

1 ☞ Infames non poſſunt habere dignitatem.
2 Infamis an poſſit eſſe procurator,⁊ quando.

NEque. Notati infamia iuris,aut facti, aut inqui-
nati ſcelere, aut turpitudine vite,ad digni-
a tates non aſcendunt.h.d.[a] † Nota infames non poſſe ha-
b bere dignitates.[b] dicit † tamen gl. quod poſſunt eſſe procurato-
2 res. Idem not.ſ.de decu.l.ſi quis procurationem. Ad hoc etiam
no.iiij.q.vij.infames.⁊ Iuſtit.de exc.in fin. Ueritas eſt ſecundum
Hoſt.quod aut crimen eſt tale,quod ſi penderet iudicium ſuper
eo quod repelleret quem a procurando,vt quia quis fuit accuſa-
tus,⁊ condemnatus de crimine publico,vt ſ.de procur.l.reum.⁊
tunc ſicut non poteſt eſſe procurator pendente accuſatione con-
tra eum de tali crimine,ita etiam ſecuta ſententia repellit quem a
procurando,qr nõ debet eſſe melioris conditionis ille,qui eſt con
demnatus,quam ille,contra quem pendet iudicium.l.euidenter.
ff.de excep.rei iud.vbi autem pendentia iudicij non repelleret eũ
a procurando nec etiam impediret ſententiam.Et hanc opin.fir-
mat Cy.in l.j.ff.de poſtulan.in §.deinde.⁊ §.cum.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Ad hanc legem adde tex.in l.j.ſ.de infa.li.x.⁊ quod
ibi Bar.⁊ ꝑ Dy.in regula,infamibus.⁊ adde Bart.in l.Caſſius.
de ſenatoribus.Et limita hanc legeʒ non habere locum in digni
tate obueniente cum hereditate ad quam infamis aſpirare po-
teſt ſecundum Bal.in l.j.de ſecundis nupt.
b ¶ Nota infames non poſſe habere dignitates. Adde quod infa-
mia non tantum repellit quem a dignitatibus habendis,ſed ⁊ ab
habitis, ⁊ an,⁊ quando hoc ſit verum,dixi poſt Iac. Rebuf.in l.
prima,numero primo,in apoſti.in verſicu.ab honoribus,⁊ digni
tatib.ſ.de infami.lib.x.⁊ an ipſo iure,ponit Ro.ſing.ſuo.cccccvj.
incip.fuit a me queſitum.

LEX IIII.

SEnatorum. Subſtantie ſenatorum haben
† immunitateʒ a muneribus ſordi
dis ⁊ etiam extraordinarijs.hoc dicit. ⁊ eſt argumentum
ſecundum Andr. de Barul.de queſtione agitata inter Regem ⁊
fratres tertij ordinis, quorum fratrum terris erat conceſſa im-
munitas, an porrigetur ad terras ſuorum ſubditorum, puta va-
ſallorum.

LEX V.

a NEmo.[a] Prefecti ſenatoribus non poſſunt aliquod mu-
† nus abſque principis ſcientia indicere.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Iſte text. facit quod procurator Principis dicitur
habere nobile officium quem Rom.allegat in l.j.no.vlt.quod ve-
ro ad limitationem.l.ſi quis procuratorem.ſ.de decur.

LEX VI.

1 ☞ Ars viliſſima dicitur vendere oleum, ⁊ ſal, ⁊ ſtare ad cuſto-
diam porcorum.

NEquis. Negotiantes artes viliſſimas ad di-
† gnitatem non aſpirant, ⁊ aſpirantes
repelluntur ab ea.hoc dicit.Facit infra, negotiant̃ ne
1 milites lege prima. ¶ † Et nota appellari viliſſimas
artes

artes illorum,qui ſtant ad cuſtodiam porcorum,⁊ illoruȝ,qui vendunt oleum ⁊ ſal.vt dicit gloſſ.

LEX VII.

QUoniam. Iudex volens in vrbe edificia conſtruere, ſenatorum ſubſtantias ad predicta non vexat.h.d.

LEX VIII.

VUs. Senatores, in quorum numero eſt Imperator, ſunt defendendi ab omni iniuria.h.d.

ADDITIO.

¶Nota quod ſicut Imperator dicitur de numero ſuorum ſenatorum,vt hic,ita papa de numero ſuorum Cardinalium.ſecundū Arch.in c.ſacroſ.xxij.diſt.vbi refert Laudenſis in ſuo tractatu, in titulo de Cardinalibus.q.x.⁊ aliqua addit.Alex.

LEX XI.

SI ſenator. Natus ex eo qui poſt natiuitatem adeptus eſt ſenatoriā dignitatem,nō ſequitur dignitatem paternam.Si vero natus ſit ſenatoria dignitate durante,licet fuerit ante conceptus, eius ſequitur dignitatem.h.d.Et ſic duo dicta ponit hec lex.Primum,quando quis naſcitur ex patre non ſenatore qui poſtea ſenatoriam dignitatem adipiſcitur.¶Secundo de eo,qui naſcitur poſt ſenatoriā dignitatem,⁊ concipitur ante,⁊ ſic non ob.l.ſenatoris filium.ff.de ſenato.vbi dicitur eſſe filius ſenatoris etiam ille,qui poſt dignita
1 tem naſcitur.¶†Ex quibus diſtingue,Aut quis eſt natus ⁊ conceptus ante dignitatem, ⁊ non eſt ſenatoris filius,vt hic in prin. Aut naſcitur poſt dignitatē finitam,⁊ idem,vt l.fi.eo.ti.Aut naſcitur ⁊ concipitur dignitate durante,⁊ non eſt dubiū quod eſt ſenatoris filius.Aut concipit̄ ante,⁊ naſcitur poſtea, ⁊ ſimiliter eſt filius ſenatoris,qꝛ habetur pro nato in ſui fauorē , ⁊ non in odiū,
2 vt l.qui in vtero.ff.de ſta.homi.¶†Ex predictis apparet qd ille,
a qui eſt natus antequā pater eſſet Rex,nō dicatur filius Regis.[a]
b de quo per gl.⁊ Cy.in l.imperialis.ſ.de nup.[b]

ADDITIONES.

a ¶Regis.Et adde vt refert Iuſtinus li.ij.ver.ex his Ariamenes fuit de facto per Tiriafernem.fratrem Darij iudicatuȝ,cuȝ eſſet queſtio inter Ariamenen ⁊ Xerſem.filios Darij. xerſes enim natus poſt regnū patri queſitum Rex declaratus fuit a patruo arbitro.Ariamenenes vero prius acquieuit.Et ad id qd dicit text. adde do.Alex.in l.qui ad tempus de decur.Sed quid de nato ante coronationem,dic quod non ſuccedit,ſed natus poſt.Bal.in d. l.imperialis alle.in tex.⁊ in l.in ſuis.ff.de lib.⁊ poſth.vbi etiam dicit quod filius natus antequam pater eſſet de magnatibus non comprehenditur a ſtatuto loquēte de magnatibus.Adde quod no.in apoſtil.ad iſtum in l.cum ſatis.nu.vij.in apoſt.in ver,non dicitur primogenitus.ſ.de agri.⁊ cenſi.lib.x.
b ALEX. ¶Vide Bart.⁊ que ibi dixi ſ.in l.cum ſatis,de agri.⁊ cenſi.

LEX XII.

1 **IUdices.** †Iudices in officio furta vel ſcelera committentes,penis hic inſertis puniūtur, h.d.Concor.ſunt in gloſſ.Nota contra officiales commit
2 tentes in officio furta,⁊ baratarias.¶†Ex hoc apparet quod iudices,⁊ doctores iudicantur eſſe nobiles, qui tamen exuti dignitate inter priuatos habentur.

LEX XIII.

MUlieres. Uxores durāte matrimonio viri genere nobilitantur,⁊ eorum foruȝ ſequuntur,⁊ imitantur eorum domicilia. h.d. Hanc legem examinaui ſ.de incolis.l.mulieres.

LEX XV.

CLariſſimis. Clariſſimi ⁊ ſpectabiles poſſunt proficiſci ſine licentia quo volūt. Concordat.j.eo.l.fi.

LEX XVI.

SI grauius. Illuſtres in criminibus grauioribus impediti,in carceribus non detinentur,ſed committuntur cuſtodie militari,⁊ per aliquem iudicem nō puniuntur,ſed de commiſſis per eos relatio fit Principi,conſtituti vero in dignitate minori puniuntur ꝑ prefectum pretorio.h.d.Iſta autē relatio, de qua ſ.dictū eſt habet locū durāte dignitate illuſtri, ſed ſi propter facinus eſſet ea priuatus,tunc abſqȝ relatione poſſet de eo fieri punitio,vt j.l. proxima.

LEX XVII.

1 ☞Dominus ſi promiſit ſtare in iudicio,⁊ procurator citetur,⁊ non comparet,ſtipulatio committitur.

QUoties. Illuſtres conuenti ciuiliter, ⁊ criminaliter ad ſatiſdationē de iudicio ſiſti nō vrgentur,ſed eorū cōmittitur iuratorie cautioni, qua expleta per eos vel eorum procuratores fit miſſio in eorū bona in ciuili. In criminali vero tanquam periuri.dignitate expoliantur,⁊ abſque relatione puniuntur ꝑ iudices. Itē dicti illuſtres crimina
a liter vel ciuiliter non poſſunt cōueniri ſine ſcriptura.h.d.[a]In gl.
1 ſuper verbo,nulla.†No.caſuȝ.in quo nō poſſidens immobilia nō cogitur ſatiſdare iudicio ſiſti,ſed cōmittitur ſue iuratorie cautio
b ni[b]regulariter contra,vt l.ſciendum.ff.qui ſatiſda.cogā.⁊ hoc verum ſecundum hec iura.hodie vero nullus nomine ſuo conuētus tenetur ſatiſdare,vt Inſti.de ſatiſ.§.ſed hodie. In tex.ibi,vel eorū
2 procuratores.† Ex hac litera patet ꝙ ſi dominus promiſit ſtare in iudicio,⁊ citetur procurator,ſi eſt ⁊ nō cōparet quod committitur ſtipulatio.Nā hic dominus cauit de iudicio ſiſti,⁊ iurauit,⁊ procurator fuit citatus ⁊ abfuit,⁊ ratione abſentie procuratoris
3 fit miſſio in bonis domini.In tex.ibi ſine ſcriptis.†Nota caſuȝ,in quo ſemper eſt neceſſe,ꝙ acta iudicij regant̄ in ſcriptis.⁊ idē eſt re
c gulariter cautū hodie,vt extra de probat.ca.quoniam contra[c] falſam.licet fallat quandoque.vt in auth.niſi breuiores.ſ.de ſent.ex breui.reci.⁊ j.de proxi.ſac.ſcrin.l.pen.⁊ ſ.de man.prin.l.j.in j.glo.
4 †Not.bū de hoc verbo.abfuerit,qꝛ ſi ſcribit̄ per,b.⁊ tūc notat abſentiam abſque dubio. Aut per duplex.ff.vel d.⁊ notat preſentiā regulariter.Sed cauſa cōtrarietatis vitāde etiā ſi ſcribatur per d.notat abſentiam vt hic.⁊ de hoc in auth.de defen.ciui.§.ſed ne
5 que in gl.que incipit,ipſo iure,in fi.†No.bene ꝙ periurus eſt infamis ipſo iure quando venit contra pacta,⁊ ſacramentū.ſed quan
d do contra ſacramentum tantū,tunc per ſententiam[d] concor.ſunt
e in gl.que incipit,cōtra pacta.[e]† In gl.que incipit,commonitoria.
6 apparet quod citatio appelletur ſententia,vt hic. Hoc etiam tenet gl.in l.quoties.j.de priuile.ſchola.⁊ in l.in ſacris.in gl.iij.j.de prox.ſac.ſcrin.que tenet ꝙ omne preceptū iudicis faciens ad cau
f ſam dicitur ſententia interlocutoria[f] ⁊ eſt alia gl.ſingularis in au
g then.de litig.§.ſancimus.ſuper verbo,interlocutionibus.[g]† Iteȝ
7 ex hac gl.coniuncto tex.patet quod licet citatio de comparendo poſſit fieri per nunciuȝ abſque literis vt lege,ſed ſi interpellatus. §.j.ff.de arbit.⁊ dixi ſ.de colū.fun.l.palatinos.⁊ ſ.de exacti.trib. l.miſſi.tamen hoc fallit in clariſſimis.nam talis citatio nunquam valet,ſi non fiat per ſcripturam.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Habes hic textum quod periuri dignitate priuent̄. Adde gl.in l.j.ſ.de rebus credi.⁊ ibi Bal.in fi.dicit quod omnes Canoniſte tenēt ꝙ quis ratiōe periurij priuetur quocunqȝ beneficio eccleſiaſtico xxij.qſt.c.pupilli.c.ex literis de ſpōſa.c.j.de purg. cano.c.queſtionem.de app.c.j.de fideiuſ.facit.xxij.queſt. j.in ſumma.c.j.de cri.fal.cap.quanto.de iureiur.⁊ c.querela.eod.ti.⁊ adde gl.in l.iij.§.miles.ff. de infa. vbi periurus debet deponi ab omni officio,nedum beneficio.
b ¶Cautioni.Adde tex.in l.cum non facile.ff.ſi cui pluſquam per l.fal.Ideȝ dic de viro honeſte vite,⁊ laudabilis,ac ꝓbate vite.gl. in l.j.§.his autem in gl.ij.ff.de pac.mut.vbi dicit quod virtus animi pro ſatiſdatione habetur.
c ¶Cap.quoniam contra.Et ibidem vide Feli.
d ¶Per ſententiam.Adde beatum Tho.ij.ij.q.xcix.articul.iij.circa medium.
e ALEX. ¶Adde l.ſi quis maior.ſ.de tranſac. Et adde quod licet ſit periurus ipſo iure,requiritur tamen ſententia iudicis declaratoria,vt eſt tex.in c.cum ſecundum.de heret.⁊ vide Bar.in l. Meuius.§.duobus.de leg.ij.
f ¶Interlocutoria.An ſit interlocutoria vel diffinitiua, vide tu late per Feli.in rub.de reg.iur.in ver.ad illud.de preceptis.
g ALEX. ¶Adde gl.in l.cum clericis,de epiſc.⁊ cler.⁊ in l.ex ſtipula.ſ.de ſent.⁊ l.harum.ff.ſi ſerui.vend.⁊ vide gl.in Clement.prima de ſequeſtra.poſſ.⁊ fru.⁊ in Clem.fi.de ap.Bar.in l.Titia.de accuſat.

LEX XVIII.

IUbemus. Uocati per principem ad aliquam dignitatem maiorem vel minorem poſſunt de vrbe,⁊ etiam de prouincijs abſque licētia prin
1 cipis comitatū adire. In gloſ.†vltim.ibi,non recedet,⁊c.¶Per hanc gloſſ.patet euidenter quod illi,cui datur licentia veniendi libere,non propter hoc datur licentia remeandi. Et hoc verum intelligo in caſu,quando lex ſpecialiter hoc diſponit regulariter
a autem contra,[a] vt not.ſ.de nau.l.j.⁊ ff. de lega.l. ſciendum. de ſepul.vio.l.vtimur.⁊ ad Trebel.l.de etate.⁊ dixi plene in l.j.ff.ad leg.Iul.maieſt.

ADDITIONES.

Regulariter autem contra. Tu vide de hoc Jac. Rebuf. in l. nul-
lam. num. v. ꝛ quod ibi poſui in apoſt. in ver. redeundi. ſ. de naui-
cu. lib. x. de quo omnino per Alex. in l. j. §. non fuit poſt iſtum. ff. de
dolo. ꝛ conſi. xv. volu. iiij.
b ALEX. ¶ Uide que ſcripſi. in l. j. ſ. de nauicu. quibus adde quod
ſaluuſconductus, ſeu ſecuritas conceſſa debitori quod non mole-
tur a ſuis creditoribus, non habet locū in creditore fiſcali. §. pre
diorum. in auth. de man. prin. ꝛ vide Ang. in conſ. xxiij. ꝛ Laudē
ſez in tractatu de principe in ti. de priui. ꝛ reſcripto concluſio. xiij.
ꝛ in ti. de fiſco. concluſio. cxcvj. Itē adde quod talis ſecuritas non
habet locum in creditoribus ex delicto. Albe. in l. ex parte. §. quen
quam. ff. qđ cū eo. ꝛ in l. ſi rerū. ff. de re. diui. ꝛ no. Laud. vbi ſupra.
Item adde an ſaluuſconductus videatur datus pro vna vice tan
tum, vide que ſcripſi poſt Bar. in l. j. ad l. Jul. maieſt.

De conſuli. & non ſpargen. ab his pecu. &c. Rub. III.

LEX I.

a ANtiquitus. [a] Inter habentes eādem digni
tatez ille debet prius antecede
re, qui eſt prius dignitatem adeptus, etiam ſi poſterior
fuerit eandem pluries aſſecutus. Si tamen prior in con
ſulatu principatus honorem fuerit aſſecutus poſt eum, qui eſt in
conſulatu eſt poſterior, ꝛ in principatu prior hoc caſu prefer-
tur. h. d.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Uide iſtum tex. qui allegatur per Bar. de inſignijs, ꝛ
armis.

LEX II.

ORdinem. Hodie conſules prohibentur per vr-
bem ſpargere pecuniam, ne cupiditate
lucri populus eos ſequatur, ſed eorum merita ꝛ quod pe-
cunia que per eos iactabatur, expendatur in opus aqueductus,
ꝛ quilibet conſul expendere debet certum pondus auri. h. d.

LEX III.

NEmini. Nullus poteſt eligi patricius, niſi prius
alteram dignitatem hic inſertam fuerit
adeptus. Item habens dignitatem conſularez abſque ad
miniſtratiōe in opus aqueductus debet expendere certū pondus
auri. h. d.

LEX IIII.

SAncimus. Si cui cōceditur adminiſtratio di
gnitatis diu ante conceſſe, nō vide
tur dignitas de nouo concedi, immo illis potietur honori
bus, quibus potiretur ſi eidē ab initio adminiſtratio cōceſſa fuiſ
ſet, nec ſoluet centum libras auri in aqueductu, ſi tēpore dignita
a tis conceſſe ſoluit. h. d. [a] † Et eſt hec lex argumentum qđ ſi per for
1 mam ſtatuti de quolibet contractu, per quem ius acquiritur, dz
ſolui tantum pro gabella, aliquis titulo vēditionis vel donatiōis
dedit alicui aliquid hoc pacto, vt ius non transferatur in eū, niſi
mortuo donante, vel vēdente, quod ſi tūc fuit ſoluta gabella dicti
contractus, quod licet adueniente morte trāſeat ius in iſtum non
debet gabella iterato ſolui, ſicut ille, qui fuit electus in conſulē abſ
que adminiſtratione, ſi ſoluit centum libras auri pro tali electio-
ne nō ſoluit poſtea ſi ſibi cōcedatur adminiſtratio. Ex hoc etiā in
fertur aliud, ſcilicet, quod electus in conſulē tenetur ſoluere, licet
2 ſibi non ſit adminiſtratio conceſſa. † Et hoc facit ad queſtionem
dicti ſtatuti, quod ille cui res venditur pacto appoſito vt ius ad-
miniſtrandi ei non competat, niſi poſt tale tempus, quod tenetur
ſoluere gabellam, etiam antequam dictum tempus adminiſtran-
b di veniat. Hic non ſunt alia. [b]

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Uide quod dixi poſt Bar. per iſtum tex. j. de dome-
ſti. ꝛ protect. Item j. proxi. in ver. ꝛ eſt hec lex in argumentum an
habeat locum ſtatutuz, de quo hic per Bar. ſi fiat pactum quod
non transferatur dominium vſque ad certum tempus.
b ALEX. ¶ Adde tex. in l. cum manu facta. §. fi. de contrah. empt.
dicit ibi quod vēditio hoc modo facta non eſt proprie venditio, q2
ſi ſtatutum diceret quod de quolibet contractu ſoluatur gabella
de hoc non ſolueretur per illum text.

LEX V.

1 ☞ Jus ex ſola electione quomodo poſſit dici non tribui.

SAncimus. Filiuſfamilias electus in patri-
cium, a patria poteſtate libera-
tur, quod triplici argument. probatur. h. d. † In text. ibi,
preſtitis. nota tex. coniūcta gl. quomodo videatur poſſe dici, quod
a ex ſola electione [a] ius non tribuatur, licet tunc cum electionis lite-
re preſentantur. Pro quo facit quod no. gl. ff. de iureiurand. l. La
beo. Et hanc queſtionem diſputauit Jacob. de Bel. de qua dixi.
ſ. de decur. l. ij. lib. x.

ADDITIO.

a Ex ſola electione. Tu vide de hoc Dy. in l. ſerui. ꝛ ibi no. in apoſt.
ad ipſuz in ver. non poſſunt. ff. de leg. j. dixi poſt Bal. in fi. ver. vlt.
Dy. inducit eundem Dyn. in regula, quod ſemel. ꝛ ibi poſui poſt
do. boer. in apoſt. in ver. impugnare, ꝛ dixi poſt Jaco. Rebu. in l.
ſi quis. nu. j. in ver. confirmato. ſ. de decur. lib. x.

De prefecto prætorio ſiue vrbis, & magiſtris
militum, &c. Rub. IIII.

LEX I.

PRefectum. Prefectus vrbis, ꝛ prefectus
pretorio, ꝛ magiſtri militum, ꝛ
peditum, licet habeant dignitates diſtinctas, tamen o-
mnes ſunt paris gradus, ꝛ ille prefertur, qui primo
fuit in dignitate electus.

LEX II.

QUiſquis. Dignitate depoſita per plures in pa
ri gradu dignitatis exiſtentes ille eſt
potior qui prius eſt in dignitate electus. h. d.

De præpoſitis ſacri cubiculi, et de omnibus cu-
bicularijs et priuilegiis eorum. Rubr. V.

LEX I.

SAcri cubiculi. Cuſtodientes cubi-
culum principis, vel
Auguſte eandem dignitatem habent, quam prefe
ctus pretorio, ꝛ magiſtri militum. Ex hac dignita-
te depoſita nulla eſt inter eos diſtinctio reſeruata,
niſi reuerentia temporis.

LEX II.

HAc noſtre. Cubicularij Principis etiam ante
quam ad dictum officium tranſeāt
gaudent immunitate extraordinariorum munerum, ꝛ di
gnitate finita non recipiunt hoſpitem inuiti, ꝛ preſides contra fa
cientes pena hac l. inſerta puniuntur. h. d.

LEX III.

CUbicularios. Cubicularij Principis, ꝛ
Auguſte non coguntur re-
ſpondere, niſi coram officiorum magiſtro. h. d.

LEX IIII.

HAbemus omnes. Si dominus Princi
pi ſeruum in cubicu-
larium obtulit, illico talis ſeruus libertatem adipiſcitur,
ꝛ ea vtitur inter viuos, ꝛ etiam in vltima voluntate, ꝛ eidem ex te-
ſtamento ꝛ ab inteſtato ſuccederetur per agnatos, ꝛ cognatos,
quibus deficientibꝰ fiſcus eiꝰ bōa occupat tāquā vacātia. Si au
tem domino ignorante vel inuito, cubicularius factus ſit intra
quinquenniū, per dominuz cū peculio vēdicatur, ꝛ predicta etiā
1 ad cubicularios extenduntur. h. d. † Et nota hic diligēter de hoc
nomine famulus, quod ſumitur pro ſeruo, de quo in l. iij. de his
qui in eccleſijs manumit.

ADDITIO.

a ANG. ¶ Et nota ex lege iſta quod princeps defuncte perſone
priuilegium dare poteſt, eius teſtamentum validādo, iuris fictio
ne poſt mortem ſtatuendo liberum qui ſeruus erat.

LEX

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN